

СЪДЪРЖАНИЕ

*Националният център за информация и документация
Ви честити Новата 2013 година!*

ПОДБОР НА СТУДЕНТИ В ИНСТИТУЦИИТЕ ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ	3
ВЕЛИКОБРИТАНИЯ	4
ГЕРМАНИЯ	12
ДАНИЯ	17
ФИНЛАНДИЯ	25
ШВЕЦИЯ	31
ЯПОНИЯ	37

Бюлетинът INFOсвят
се изготвя по материали от реномирани
чуждестранни източници.

Редакционен съвет:
Ваня Грашкина, Валентина Славчева,
Яна Панова, Мария Стоянова,
Юлия Дичева

Отговорен редактор:
Мария Стоянова
Стилов редактор:
Нели Колева

Адрес: бул. "Д-р Г. М. Димитров" № 52 А
1125 София
тел.: 817 38 60
e-mail: requests@nacid.bg

ISSN 1312-473

ПОЛИТИКИ И МЕХАНИЗМИ ЗА ПРИЕМ НА СТУДЕНТИ В ИНСТИТУЦИИТЕ ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ

ПОДБОР НА СТУДЕНТИ В ИНСТИТУЦИИТЕ ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ

През 2011 г. Центърът за изследване на политиките в областта на висшето образование публикува доклад, в който са проучени основните въпроси, свързани с приема на студенти във висшите училища и политическите рамки, в които системите за висше образование провеждат подбор. В резултат на проучването, което обхваща девет държави, са обобщени следните основни тенденции:

- Нарастването на броя на студентите е обща тенденция. Всички страни се опитват да решат този проблем по различни начини. Изборът на политика за подбор е един от тях.
- В общия случай успешното завършване на средното училище е основна предпоставка за достъп до висшето образование. Институциите могат самостоятелно да определят своите правила за прием в рамките на установена правна рамка, която в повечето случаи е средство за защита на определени групи студенти и за решаване на проблема с капацитета на системата за висше образование.
- Завършването на средно образование и/или полагането на национални изпити са широко използвани механизми за прием и се считат за най-добър показател за академичен успех. Институциите могат да поставят допълнителни изисквания, чрез които да наложат по-голяма тежест на едното или другото условие за прием. Масово се счита, че провеждането на персонални интервюта е много скъпо и затова те се прилагат по-скоро като изключение, отколкото като правило.
- В няколко страни на централно ниво функционират агенции за прием на студенти. Те могат да ограничават неоправдано високото значение, което се придава на институционалните тестове за прием, тъй като прекаленото им използване може да доведе до повече разходи, труд и усложнения.
- В няколко страни се провеждат реформи по отношение на правилата за подбор на студенти, които са предмет на обсъждане поради финансовите ангажименти, които се налага да поемат доставчиците на висше образование.
- Успехът на студентите трябва да се оценява според вида на предлаганото висше образование. В някои страни (Германия и Швейцария) се осигурява съвременно професионално висше образование (ниво В), което е много търсено от абитуриентите.
- Най-общото за всичките изследвани страни е, че при подбора на студентите не се отделя особено внимание на въпроса за пригодността на кандидатите за избраната специалност.
- Осигуряването на достъп на малцинствата или на социално слабите трябва да бъде основна грижа на политиките за подбор.
- Важен е въпросът, който се отнася до използването на обобщената информация, като например за предоставените от училището оценки за кандидат-студентите, и каква тежест трябва да има тя в процесите на подбор.

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ

Във Великобритания съществува една система на висше образование, в която функционират 115 университета (от тях 89 са в Англия). Студентите плащат такси, чийто размер зависи от вида на програмата, от нивото на обучение, от типа на университета и на студента.

Университетите във Великобритания имат право да подбират своите студенти, въпреки че заявленията за бакалавърски програми се обработват от централната служба за кандидатстване в британските университети и колежи *Universities and Colleges Admissions Service (UCAS)*, която управлява процеса на прием във висшето образование. Понастоящем органите, финансиращи висшето образование в страната, отпускат на институциите средства, с които да удовлетворят годишните общи планове за броя на студентите и да определят целите на институцията относно броя на студентите. В Англия този принцип е на път да се промени.

При кандидатстването във висше училище, освен придобитите квалификации от училищата или коледжите, в заявлението за кандидатстване се изискват още лично изложение от кандидата и справка от училището или колежа, в която се оценява неговата пригодност за висше образование. В някои университети могат допълнително да се провеждат интервюта, приемни тестове или да се използват групи свързани признаци. През последните няколко години в страната се подлага на дискусия изпълнението на целите за увеличаване на участието във висшето образование.

Със Закона за висшето образование от 2004 г. (за Англия и Уелс) се въвеждат инициативи за подобряване на достъпа до висше образование на социално слаби студенти. Част от инициативите са финансова помощ въз основа на потребностите и създаване на Служба за справедлив достъп (*Office for Fair Access – OFFA*), която да подпомага достъпа

в университетите на слабо представени групи. В момента университетите трябва да имат споразумение с OFFA, в което се отбелязва начинът, по който те инвестират част от допълнителните си доходи от такси за привличането на кандидат-студенти от социално слаби групи чрез отпускане на стипендии, финансова помощ и участие в програми за помощи. През последните пет години университетите във Великобритания получават 392 млн. паунда за увеличаване на приема във висшето образование, като при оценяването на тази инициатива се отчита липса на прозрачност. През 2006 г. се осъществява широко партньорство на образователните структури с различни заинтересовани страни, за да се подобри системата за прием на кандидат-студенти. Друга инициатива, улесняваща процеса на прием, е създаването на Програма за професионално подпомагане на приема в университетите. През 2010 г. в авторитетния независим доклад за финансиране на висшето образование в Англия, известен като *Browne Review Report*, се препоръчват редица промени, вкл. премахване на лимита за набиране на студенти и увеличаване на таксите за обучение. Тази препоръка може да изправи правителството пред допълнителни предизвикателства по отношение на правото на достъп на студенти.

Висшето образование във Великобритания

Въпреки единността на системата за висше образование, в страната съществуват известни различия между политиките на Англия, Уелс, Шотландия и Северна Ирландия. В настоящото проучване се разглежда главно състоянието в Англия, където живеят 80% от жителите на страната.

Задължителното образование завършва на 16-годишна възраст с придобиването на Общ сертификат за завършено средно образование (*General Certificate of Secondary Education – GCSE*), но повечето средни училища предлагат на учениците след задължи-

телното образование форма на обучение, водеща до Общ сертификат за образование - напреднало ниво А (General Certificate of Education Advanced-level, GCE A-levels). След 16-годишна възраст учениците могат да продължат образованието си в колежи за продължаващо обучение или в институции за висше образование.

Освен публичната училищна система има добре развита система от частни училища, наричани независими, които са много скъпи и повечето от тях са пансионни. В страната се води силен дебат относно равните

1992 г. Първите две групи университети се утвърждават с Кралски указ, а останалите - от парламента на Великобритания. Независимо от статута си, всички университети са автономни.

Според данните, събирани от **UCAS**, общият брой на студентите във Великобритания нараства от 1,94 млн. през 1998 г. до 2,34 млн. през 2006 г. Броят на придобилите бакалавърска, магистърска и докторска степен нараства от 374 хил. през 1998 г. до 514 хил. през 2009 г. По отношение на броя на кандидат-студентите през изследвания период

Таблица 1. Ръст на кандидат-студентите през периода 2006-2010 година

Кандидат-студенти	2006	2007	2008	2009	2010
Общ брой	402,831	435,658	464,167	555,439	583,501
Ръст (в брой)		32,827	28,509	91,272	28,062
Ръст (в %)		8,1	6,5	19,7	5,1

Източник: UCAS, 2011

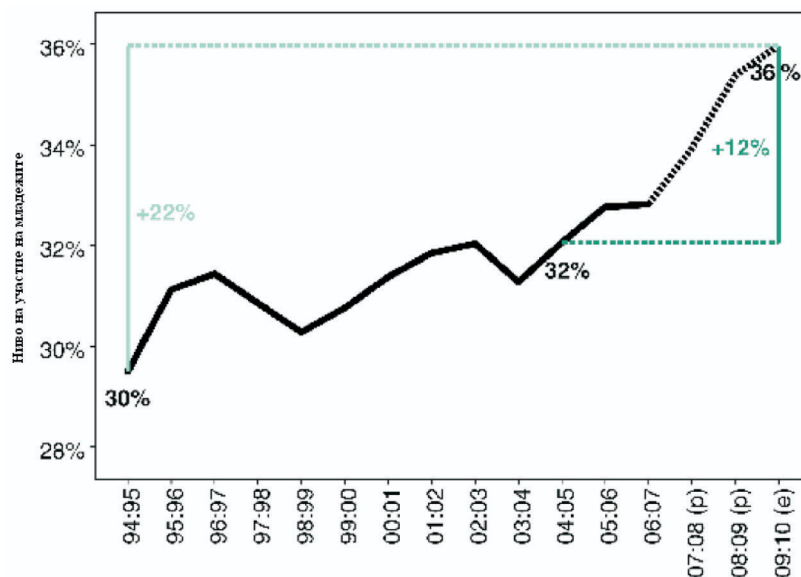
възможности за достъп до висше образование. Според статистическите данни през 2004 г. завършилите публични училища заемат 45% от броя на приетите студенти в Кембридж и Оксфорд и под 7% от общия брой на студентите във Великобритания.

Университетите във Великобритания се създават на четири „вълни“. Първата включва университетите в Кембридж и Оксфорд. На второ място са т.нар. „redbrick universities“ – техническите университети от 19 век, създадени в резултат на индустриалната революция. Третата вълна университети се създава през 60-те години в отговор на нарастващото търсене на висше образование в обществото. На четвърто място са бившите висши политехнически училища, които получават статут на университети през

се наблюдава устойчив растеж (табл. 1).

През 2010 г. в годишния доклад на Висшия съвет за финансиране на висшето образование за Англия (HEFCE) се посочва, че участието на младежите във висшето образование нараства от 30% за випуск 1994-1995 г. до 36% за випуск 2009-2010 г. (фиг. 1).

Фигура 1. Ръст на участието на младежите във висшето образование в Англия

Механизми за подбор на студенти във Великобритания

Описание и история на подбора

В Англия, Уелс и Северна Ирландия общият брой на студентите в сектора на висшето образование се определя от правителството. В доклада *Growne* от 2010 г. се предлага по-пазарно ориентиран подход чрез премахване на лимита за броя на студентите. За някои специалности в по-голяма степен се прилага централизиран контрол. В съответствие с националните потребности се определя квота за студентите по медицина и дентална медицина. Курсовете за медицински сестри и акушерки се финансират предимно от здравните органи, които сключват договори с институциите за висше образование, осигуряващи специфична подготовка на студентите от тези специалности. В Англия *Агенцията за подготовка и развитие на училищата* определя целеви прием за първоначално обучение на учители за тези кандидати-студенти, които искат да работят в началните и средните училища.

Подборът на студенти се извършва от институциите за висше образование. Агенцията, отговаряща за кандидатстването в британските университети и колежи (UCAS), е благотворителна организация с ограничена отговорност, която функционира на следния принцип - всеки кандидат-студент заплаща такса, а университетите се абонират срещу заплащане. UCAS не определя условията за допускане във висшето образование и не взема решения за приема на отделните студенти. Нейната задача е да осигурява информация за бъдещите студенти, които избират определен курс и институция, както и за наличието на обичайно изискваните квалификации за прием.

Бъдещите студенти обикновено кандидатстват в UCAS до 15 януари на текущата година. Заявленията за кандидатстване се подават онлайн чрез уебсайта на UCAS. Институциите ги получават от UCAS по електронен път, а в някои случаи и на хар-

тиен носител. След като направят подбора, те информират допуснатите студенти за своите предложения чрез UCAS. Тъй като на този етап кандидат-студентите все още не са държали окончателните изпити за завършване на средното образование, предлаганите от институциите опции са условни, докато не се установи дали след полагането на изпита кандидат-студентът продължава да отговаря на изискванията за достъп. Когато кандидат-студентите получат предложение за допускане в институциите, е необходимо те да реагират официално на предлаганите места, като изберат две възможности – едната е категорична, а другата - резервна.

На базата на пълната информация, която се съдържа в заявленията за кандидатстване, а в някои случаи и след провеждане на интервю, всяка институция за висше образование, чието наименование е върху апликационната форма, решава дали да направи предложение на кандидат-студента. В случай, че той все още не е придобил своята квалификация, предложението е условно. След провеждане на приемните изпити, резултатите от които стават известни обикновено през месец август, UCAS ги докладва на университетите. Когато кандидат-студентът отговаря на всичките изисквания, институцията е длъжна да потвърди неговото място за обучение. В случай, че кандидат-студентът не отговаря на изискванията, тя може въпреки това да го приеме, ако има свободни места. Кандидат-студенти, които на този етап нямат потвърждение на предложението, имат право на преразглеждане чрез процедура за "clearing". Това означава, че могат да кандидатстват чрез уебсайта на UCAS за свободните места в други институции за висше образование.

Политика за подбор на студенти

Във Великобритания важна стратегическа цел е разширяването на достъпа и подобряването на участието във висшето об-

разование. Законът за висше образование от 2004 г. въвежда редица инициативи в тази насока. Те се основават на изследването *Schwartz review* (2004) и на *Бялата книга за разширяване на участието във висшето образование* (2003). Следвайки добрите практики на системите за прием, са разработени следните основни принципи:

- прозрачност;
- право на институциите за висше образование да подбират студенти, които могат да завършат съответния курс, което се оценява на базата на техните постижения и потенциал;
- стремеж за използване на методи за оценяване, които са надеждни и добре обосновани;
- търсене на начини за намаляване на бариерите пред кандидат-студентите;
- прилагане на професионализъм във всяка област и подпомагане от подходящи институционални структури и процеси.

В изследването *Schwartz review* са предложени 16 препоръки. Една от тях е да се създаде централизиран източник на данни за практики и съвети. В резултат на това през 2006 г. се утвърждава *Програма за подпомагане на професионализма при приема на студенти* (Supporting Professionalism in Admissions Programme - **SPA**) и се създава работна група, която да проучва последващата реализация на заявленията за кандидатстване. Целта на програмата **SPA** е да действа като източник на експертизи и консултации относно приема в институциите за висше образование във Великобритания. Дейностите ѝ имат широк обхват - от подпомагане на офисите за прием към университетите до въпроси, свързани със задържането на студентите от първи курс в бакалавърските програми на университетите. Програмата **SPA** продължава да функционира и понастоящем.

Друга препоръка, направена в изследването *Schwartz review*, е да се заменят интервюта при приема със стандартизирани тестове, подобни на американския модел SAT.

Тази препоръка все още не е изпълнена, което се дължи на изводите, направени в няколко други проучвания, според които моделът SAT не добавя стойност, сравнима с британските квалификации GCSE и GCE A-levels. Освен това повечето университети вече не провеждат интервюта и се основават на персоналните изложения на кандидат-студентите и препоръките от училищата.

Отчита се, че във всички институции за висше образование във Великобритания професионализмът в процеса на прием нараства и има тенденция за преход към всеобща централна политика за подбор на кандидат-студенти.

В *Бялата книга за разширяване на участието във висшето образование* се дефинират четири важни области за разглеждане: резултат, стремеж, заявление и прием.

Акцентът върху стандартите за училищно образование и постиженията на учениците от всички възрасти се оказва полезен, както и програмите за подобряване на резултатите на учениците в началното и средното училище и за създаване на нови възможности на 14-19-годишните ученици.

Важен инструмент за разширяване на участието във висшето образование е осигуряването на информация на студентите и родителите. Националната програма *Aim higher*, създадена след приемането на Закона за висше образование през 2004 г., се реализира от Министерството за бизнес, иновации и умения и включва също университетите и Съвета за финансиране на висшето образование за Англия. Основните ѝ дейности се осъществяват на 44 места в цялата страна и са свързани с осигуряването на материали за информиране на младите хора относно ползите и възможностите на висшето образование.

Политиката в третата и четвъртата област от Бялата книга, подобряващи кандидатстването и приема, се реализира чрез създаването на *Службата за справедлив достъп* (Office for Fair Access - **OFFA**). От 2006-2007 г. институциите за висше образование

са задължени да представят за одобрение през OFFA споразуменията за достъп, в които се посочва, че университетите ще инвестират част от допълнителните си доходи от такси за привличането на кандидат-студенти от социално слаби групи.

През 2008-2009 г. в доклада на Обществения комитет за публична отчетност на Камарата на общините се заключава, че Министерството за бизнес, иновации и умения и Съветът за финансиране на висшето образование имат много малко информация от университетите относно това как за период от пет години са използвани предоставените им 392 млн. лири, предназначени за нарастване на участието във висшето образование. Комитетът призовава университетите да предоставят достатъчно подробна и изчерпателна информация, която OFFA да използва в помощ на разпространяването на добрите практики и за подобряване на отчетността на институциите.

Представителните органи на университетите и финансиращите агенции разработват специален уебсайт, който предоставя подробна информация за университетите в страната.

Участието във висшето образование на студенти с увреждания се улеснява чрез политики, които възлагат на институциите за висше образование отговорности да посрещат индивидуалните потребности на студентите. Според ОИСП ангажиментът на университетите във Великобритания в тази насока е по-силен в сравнение с други държави.

Опитът на Великобритания при подбор на студенти

През последните години в страната нараства нивото на участие на студентите (табл. 2), но въпреки това не всички желаещи постъпват в системата на висшето образование. Според професионалната организация на образователните консултанти International Independent студентите, които се оттеглят от кандидатстудентската напревара през 2010 г., посочват като причини перспективата за нарастване на задълженията или ограничения избор на програми. Въпреки прилаганите от UCAS процедури за отстраняване на бариерите се очаква над 150 хил. младежи да не постъпят в системата на висшето образование.

В общия случай вземащите решения относно приема на студенти в институциите за висше образование са професионални администратори, които на годишна база си взаимодействат с академичния състав, за да съгласуват критериите за прием, да разглеждат заедно академичните заслуги и потенциал, както и редица други фактори като стремежа и мотивацията за карьерно развитие и такива, които са специфични за някои курсове (например интервютата за учителите). В процеса на приема на студенти се вземат под внимание редица фактори като практическия опит след завършване на училище и извън училищната практика и широтата на интересите. За някои конкретни специалности се вземат предвид резултатите от изпитите. През 2011 г. правителството на Англия се обявява за насърчаване на холистичното¹ или цялостното оценяване на кандидата, което включва редица контекстуални фактори. Когато университетите настояват да взимат максималната годишна такса в размер на 9 хил. лири, те трябва да докажат, че правят много, за да могат да приемат студенти от всякакъв произход.

¹ Холистичното оценяване взема под внимание всички аспекти от живота на човека и факторите, които му влияят.

Таблица 2. Социално-икономически статут на кандидатите за бакалавърски програми през периода 2003-2008 година

Брой кандидати						
Социално-икономически статут	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Висше управленско и професионално положение	69,700	70,059	69,631	67,250	70,817	71,544
Нисше управленско и професионално положение	100,465	102,737	105,698	97,668	102,428	108,498
Средно положение	49,803	50,500	52,423	46,518	48,657	54,873
Малки работодатели и работещи на собствена отчетност	24,616	24,663	25,394	24,524	26,014	27,583
Нисша надзорна и техническа работа	16,540	16,054	16,348	15,113	15,685	16,299
Полуредовна работа	44,834	45,789	50,563	45,661	49,962	66,393
Редовна работа	19,243	19,358	20,392	19,490	20,894	24,679
Извън тази класация	84,767	84,174	104,181	115,972	119,691	132,592
Общо	409,968	413,334	444,630	432,196	454,148	502,461

Източник: UCAS 2010

Таблица 3. Социално-икономически статут на приетите кандидати за бакалавърски програми през периода 2003-2008 година

Брой кандидати						
Социално-икономически статут	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Висше управленско и професионално положение	59,472	59,679	59,670	57,010	60,492	60,708
Нисше управленско и професионално положение	83,113	84,628	87,107	79,777	84,075	88,455
Средно положение	40,576	40,790	42,222	37,190	39,020	44,071
Малки работодатели и работещи на собствена отчетност	19,992	19,881	20,668	19,771	20,926	22,403
Нисша надзорна и техническа работа	13,457	13,114	13,454	12,258	12,757	13,195
Полуредовна работа	35,254	35,516	38,866	34,949	38,081	51,277
Редовна работа	15,183	15,199	16,062	15,267	16,182	19,521
Извън тази класация	66,895	65,488	82,195	89,342	93,011	105,395
Общо	333,942	334,295	360,244	345,564	364,544	405,024

Източник: UCAS 2010

Таблица 4. Разпределение на кандидатите за бакалавърски програми във Великобритания през периода 2004-2009 година според тяхната расова принадлежност

Кандидати (процентен дял от общия брой на кандидатите)						
Етническа група	2004	2005	2006	2007	2008	2009
белокожи	76,0	76,4	75,9	76,0	75,2	76,0
чернокожи	4,5	5,2	5,5	5,8	6,5	7,1
азиатци	8,6	9,4	9,7	9,3	9,3	9,3
смесени	2,2	2,6	2,7	3,0	3,1	3,2
други	0,9	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0
няма сведения	6,7	5,3	5,1	4,7	4,9	3,4
ОБЩО	100	100	100	100	100	100

Източник: UCAS 2010

Таблица 5. Общ брой на подадените в UCAS заявления на кандидатите и на приетите за студенти през периода 2004-2009 година

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Заявления	2,098,710	2,285,596	2,215,434	2,355,069	2,195,637	2,387,415
Кандидати	486,028	522,155	506,304	534,495	588,689	639,860
Приети	377,544	405,369	390,890	413,430	456,627	481,854
- по основната схема за прием	317,496	342,765	325,072	343,833	375,105	399,283
- в извънреден прием	2,621	3,391	3,262	3,767	5,327	5,619
- приети след преразглеждане (clearing)	34,862	37,197	38,032	38,858	43,890	47,673
- директно приети	22,565	22,016	24,524	26,972	32,305	28,897
- приети след корекции	-	-	-	-	-	382
Съотношение заявления/приети	5,6	5,6	6	5,7	4,8	5,0
Съотношение кандидати/приети	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Среден брой на заявленията спрямо кандидатите	4,3	4,4	4	4	3,7	3,7

Източник: UCAS 2010

Гледната точка на заинтересованите страни

Според изказване от 2009 г. на вицеканцлера на Университета Кингстън във Великобритания е начертана разделителна линия между „нарастване на участието“, т.е. масова експанзия, и „разширяване на участието“, т.е. положително намаляване на барьерите за достъп на студенти от по-малко привилегировани социални среди. До преди десетина години на това различие не се отдава голямо значение, тъй като се приема аксиоматично, че високото ниво на участие мо-

же да се постигне само ако общият брой на студентите продължава да се увеличава. Правителството прави разлика между увеличено участие и справедлив достъп. Причините за разграничаването на достъпа от експанзията са различни: те може да са разочарование от резултатите от нарастването спрямо общата численост на студентите; убеждение, че социалната динамика на масовите системи за висше образование се различава (може би и по-малко социално прогресивни) от тази на елитните системи; нежелание за финансиране на по-нататъшния растеж на студентите и същевременната

неохота от пълното отказване от програмите за достъп. Тези причини намират важно място в образователната политика и концепции, нормативната и организационната база.

От дебатите за висшето образование, провеждани редовно на специализираните страници на вестник Times (*Times Higher Education supplement*), проличава, че университетските мениджъри и академичният персонал, както и студентите са обичайни участници в дискусиите. Групата, представляваща университетите *Universities UK*, активно изразява своята позиция относно приема на студенти. В отговор на последния студентски доклад за достъпа до висше образование всички заинтересовани страни като Агенцията за осигуряване на качеството, управители на университети и учени изразяват своите становища. По повод на доклада *Browne* относно увеличаване на студентските такси и премахване на фиксирания лимит за набирание на студенти, в различните медии се изразяват разнообразни мнения. В *Times Higher Education supplement* например представител на академичния състав на Ливърпулския университет изразява мнение, че *да се позволява изборът на студентите да движи качеството е заблуда и се рискува създаването на двустепенна система*. Противоположно мнение е изразено от представител на Лондонското училище по икономика, според когото е *изключително важно да се установи величина на свободата на приема, тъй като няма превишено търсене*. Друго мнение е изразено от професор по икономика от Университета в Съсекс, според когото *свободата дава възможност на най-добрите*

институции да се разширят и доставчиците с ниско качество да бъдат принудени да се променят или да се изправят пред опасността от закриване.

През 2010 г. в отговор на доклада *Browne* правителството предлага да се запази прагът на таксата за обучение - до 6000 лири годишно, а в изключителни случаи - до 9000 лири. За да се осигури достъпът до висше образование, правителството предлага да се засили ролята на OFFA по отношение на санкционирането на институциите, ако те не отговарят на целите, заложи в споразуменията за достъп.

Може да се обобщи, че „гъвкавите“ механизми за подбор на студенти като мотивационните писма и писмата от средните училища се използват за установяване на пригодността на студентите за специфичните програми. Само в няколко университета като Оксфорд и Кембридж се провеждат интервюта с кандидатите. Все повече процедурите за прием включват разнообразни и нови средства за проверка на академичното състояние на студентите. Това се извършва с помощта на Програмата за професионално подпомагане на приема в университетите. Много е важно да се обърне внимание на студентите с ниски социални доходи, които завършват гимназии в бедните квартали и имат по-ниски оценки в сравнение с по-привилегированите в това отношение кандидати, които постъпват в елитни университети, тъй като тези студенти могат в същото време да притежават висок потенциал за академични постижения.

Източник:

Selection and Matching in Higher Education. An international comparative study February 2011
http://www.utwente.nl/mb/cheps/publications/Publications%202011/C10HV101%20selection_final_report_2011.pdf

М. Стоянова

ГЕРМАНИЯ

В Германия основен критерий за достъп до публично висше образование е матурата (Abitur) или друг еквивалентен сертификат за завършване на училище. Кандидат-студентите за висшите училища по изкуства и музика трябва да предоставят доказателство за художественото умение, което се определя от изпит за способност. От 2009 г. се дава право за кандидатстване и на лица, които успешно са завършили професионално обучение и имат три години опит в професията си. Национални ограничения за достъп се прилагат към тези програми, където броят на заявленията надвишава броя на наличните места за следване. Някои от тези ограничени места се разпределят от агенцията за услуги *HochschulSTART* (бившето Централно бюро за разпределение на студентските места - **ZVS**), докато други се отпускат директно от университетите. Университетите правят подбор на студентите въз основа на оценката от матурата (изпита при завършване), като единствен критерий за прием, или на комбинация от други критерии за подбор, като оценки с различна тежест, извънкласни дейности, интервюта и др. От германските университети се изисква прием от 2% за т. нар. трудни случаи "Härtefälle" (Трудни случаи или ученици в неравностойно положение), предоставен за преференциално разглеждане.

Университетите в страната могат да прилагат местни ограничения за местата на курсове, които не са част от националната процедура за прием. Кандидат-студентите обикновено кандидатстват в няколко университета с убеждението, че множеството заявления увеличават перспективата да бъдат приети. При местни ограничения единствено висшето училище е отговорно за достъпа до университета.

Въпреки, че местните процедури за прием обещава по-добро съответствие между студент и учебна програма, те се свързват с по-високи административни разходи и

значително забавяне при разпределението на местата в университетите. Като слабост на системата се счита липсата на сътрудничество между средните училища и институциите за висше образование.

В Германия нивото на завършилите студенти е доста по-ниско (23%) спрямо средното за ОИСР (39%). Трябва да се отбележи обаче, че страната разполага с усъвършенствана система за професионално обучение във втория етап на средното и висшето образование, която привлича голям дял на отговарящите на условията за следване лица. Ето защо се допуска, че броят на завършващите университети вероятно ще е по-висок, ако има по-малко алтернативи в сектора на професионалното образование.

Висшето образование в Германия

Провинциите поемат главната отговорност за германската образователна система, а федералното правителство играе второстепенна роля. Децата между три и шест години ходят по желание на детска градина, а след това задължително посещават училище. Поради федералната структура на Германия продължителността на задължителното образование варира (обикновено е 11-12 години). Достъпът до висше образование е част от Федералния закон за провинциите. Във всички шестнадесет провинции студентите могат да бъдат приети в университет, ако притежават сертификат от матура или сертификат за професионално образование. Завършено средно образование в страни извън Германия в много случаи не е еквивалентно на това в страната, което завършва с полагане на матура и не е достатъчно за допускане до висше образование.

Секторът на висшето образование включва висши училища и други институции, предлагащи курсове за професионална подготовка на студентите. Списъкът на различните видове институции е дълъг и съдържа

публични и частни университети (с широка гама образователни области, технически, педагогически и богословски), висши специализирани училища (Fachhochschulen), професионални академии (Berufsakademien), висши специализирани училища (Fachhochschulen) за публична администрация, както и висши училища по изкуства и музика (Евридика, 2010). Настоящият анализ е съсредоточен главно върху държавните университети.

Повечето университети и специализирани висши училища получават държавно финансиране. Максималният размер на таксите за обучение се определя от съответните правителства на провинциите. През 2010 г. шест от шестнадесетте провинции на Германия начисляват такси за обучение в държавните университети, докато в единадесет от тях обучението е безплатно. След въвеждането на такси за обучение, което е в противоречие с политиката за увеличаване на нивото на участие на студентите в неравностойно положение, много от университетите планират създаване на стипендиантски програми.

Механизми за подбор в Германия

Описание на подбора

Матурата дава право на завършващия да бъде допуснат до всички институции за висше образование. Свидетелството за завършено професионално образование с право за кандидатстване във висше училище позволява на притежателя му да изучава определени предмети в университет или в еквивалентно висше училище. Допускането до висшите училищата по изкуства и музика обикновено изисква изпит за способност в допълнение към дипломата за завършено средно образование с право за кандидатстване във висше училище.

Друг вид дипломиране е матурата за завършено професионално училище (Fachhochschulreife) или обща/предметна матура (Fachgebundene Hochschulreife), даваща право за кандидатстване във висше специализирано училище или професионална академия.

В някои случаи университетите и специализираните висши училища имат специална процедура за кандидатстване, за да се идентифицират уменията, необходими за следване в даден курс.

Във всички провинции кандидатите с професионална квалификация могат да бъдат допуснати до висше образование без матура. През март 2009 г. провинциите приемат стандарт за договорените условия с цел майстори, техници, хора с търговски или финансови професионални умения и хора с подобни квалификации да имат право на висше образование след успешно завършване на професионалното обучение и три години опит по съответната професия.

Германските университети са привлекателни както за студентите от страната, така и за чуждестранните студенти. Поради това не е изненада, че броят на програмите със "свободен достъп" значително намалява. На заинтересованите кандидати се препоръчва да разберат дали за предпочитаната от тях програма има местни или национални ограничения на приема (numerus clausus - NC).

Достъпът до програми с национални ограничения се извършва от агенцията *HochschulSTART*, докато германските университети регулират достъпа до локални програми. Доста дълго достъпът до програмите на последните се извършва от ZVS. Поради увеличаване интерес към местните програми с ограничен прием ZVS предлага реформа на съществуващата система и предоставя по-активна роля на университетите в подбора на студенти.

Ограничения на приема

Национални ограничения

Учебни програми, обект на национални ограничения на приема, са биология, медицина, фармация, психология и стоматология. Разпределението на студентските места в тези програми се извършва от агенцията *HochschulSTART.de*, която през май 2010 г. заменя официално ZVS.

HochschulSTART работи в съответствие със следната процедура: Всеки път, когато търсенето на студентска програма надвишава предлагането, агенцията прилага т. нар. правило 20-60-20: 20% от местата се разпределят между най-добрите, положили матура ("Abiturbestenquote"), другите 20% се предоставят в зависимост от периода на чакане между матурата и приема ("Wartezeitquote"). Останалите 60% от студентските места се разпределят от самите институции за висше образование в съответствие с резултатите от процедурата за подбор на отделния университет. Университетите подбират студентите според оценката от финалния изпит като единствен критерий за вход или чрез комбинирането му с други критерии за подбор като:

- **Професионално обучение:** успешно завършилият чиракуването може да увеличи шансовете си за достъп до висше образование, ако завършеното професионално обучение е свързано с дисциплината за следване. Например медицинска сестра, която желае да учи медицина, получава бонус, водещ до леко повишаване на оценката от матурата.

- **Претеглени индивидуални резултати:** ако кандидатът докаже, че има добри оценки, свързани с избора на неговото следване, може да се ползва с предимство дори когато средната оценка от матурата показва незадоволителен успех. Повечето NS предмети изискват добри познания по природни науки, високи резултати по математика, биология, физика и/или химия, което увеличава шансовете за прием на кандидата.

- **Извънкласни дейности:** доказано участие в извънкласни дейности като участие в състезание по физика Jugend Forscht (Млади изследователи) е друг фактор, който увеличава перспективите за следване на кандидатите. Отново трябва да има връзка с предпочитана програма за обучение.

Някои критерии за подбор се прилагат в специфични случаи като:

- **Подбор чрез интервю:** в интервюто за подбор кандидатът трябва да отговори на въпросите, поставени от комисията или от дадено лице. От него се изисква да направи презентация по съответна тема, като част от интервюто, която обикновено се посочва в поканата за интервю. Тъй като в случая административните усилия са доста високи, подборът чрез интервюта обикновено се извършва само в специфични дисциплини и за ограничен брой хора.

- **Мотивационно писмо:** мотивационното писмо хвърля светлина върху мотивацията на заявителя в определена сфера на обучение. Писмото трябва да обхваща различните умения на потенциалния кандидат и това, което той иска да постигне с тези умения за успешно завършване на следването.

Средният успех от матурата е най-важният критерий при процедурата за подбор, докато другите критерии могат да се прилагат по желание освен ако изрично не е посочено друго в съответния закон на провинцията. Ако допълнително се използват един или няколко други критерия, на средната оценка трябва да се дава голяма тежест в решението за подбор. Класирането на кандидатите при решение за прием може например да се структурира като 60% от средния успех и 40% от резултата от теста или 40% от средния успех, 30% от резултата от теста и 30% от резултатите от интервюто.

Интервюто, което може да е в рамките на подбора от страна на институциите за висше образование, трябва да предоставя информация за мотивацията и идентификацията за избрания курс за следване и желаната професия, както и да попречи на неподходящите кандидати. Неговата цел не е установяването на общо или специфично за даден предмет умение. Интервю в рамките на 30 минути не е подходящо за получаване

на валидни резултати в тази област. Пригодността за следване се определя от зрелостните изпити и на тях трябва да се придава голямо значение в процеса на подбор.

Местни ограничения

По отношение на местните ограничения отговорността за допускане на кандидатурите е изцяло на висшите училища. Последните обикновено разпределят местата за следване съгласно собствена процедура за подбор (*Hochschuleigene Auswahlverfahren*). Като се има предвид, че федералното законодателство позволява на университетите да формулират своя индивидуална политика за подбор, критериите за прием може да варират значително между висшите училища и между учебните програми в рамките на един университет. Кандидатурите, които се интересуват от локално ограничена програма на даден университет, се съветват преди да подадат своите документи, за да проучат внимателно условията за прием в програмата.

Могат да се направят някои обобщения за местните критерии за допускане. Както при националните ограничения, собствените критерии за подбор на висшите училища (*Hochschuleigene Auswahlverfahren*) обикновено поставят най-голямо ударение на средната оценка от сертификата за завършено училище. В същото време кандидат-студентът има възможност да подобри своя резултат чрез предоставяне на други доказателства, че отговаря на изискванията за избраната програма за следване. Видът на прилаганите допълнителни критерии съответства на тези, описани в националните ограничения за прием. Това означава, че дори ако студентът няма добър резултат в средната оценка от матурата, той може да бъде допуснат, в случай че статутът на университета дава възможност за подобряване на крайния резултат например чрез претеглени отделни оценки от дипломата за завършено училище.

Ако кандидатът оттегли заявлението си за учебната програма, се прилага проце-

дурата клиринг. Контактът се с онези кандидатури, чието заявление е отхвърлено на първия кръг за подбор. За незаемите места се тегли жребий, който е отворен за тези кандидатури, които не са участвали нито в основния подбор, нито в клиринг процедурата.

Множеството заявления за кандидатстване са недостатък на настоящата система за разпределение. Студентите могат да видят ползата от тях в повишаване на шансовете им за прием, но те увеличават административните разходи и водят до значителни забавяния на окончателното разпределение на студентските места. Основният проблем е, че самата система на разпределение изрично дава възможност за многократно кандидатстване и по този начин студентите се поощряват да подават колкото се може повече заявления.

Новата роля на бившата ZVS като агенция за услуги (т.е. HochschulSTART) предполага, че самите институции от системата за висше образование могат да разпределят студентските места в съответствие с т. нар. *service procedure*, но само ограничен брой висши училища се възползват от това право. Ако повечето висши училища са готови да "изнесат" администрирането на подбора на студентите към HochschulSTART, то необходимостта от повече заявления вероятно ще намалее.

В усилията за намаляване на необходимостта от множество заявления за кандидатстване федерацията, провинциите и университетите са съгласни HochschulSTART да се оборудва с нов софтуер, за да се гарантира, че всички заявления са централно синхронизирани. В основата на новата система е база данни, която свързва предпочитанията на кандидатите с решенията за подбор на висшите училища. Нова ориентирана към диалог процедура предвижда активна роля на кандидатите по време на целия процес на разпределение. С помощта на уеб базирана техника заявителят може да следи процеса на кандидатстване чрез интернет. Там, където е възможно, той може да реагира на предложението за следване и да направи инфор-

миран избор. Все още са допустими множеството заявления, но многократно приемане вече не е възможно.

Системата започва да функционира от 2012 г.

Изключения

Най-малко 2% от студентите във всеки университет представляват т. нар. трудни случаи (или случаи на ученици в неравностойно положение) "Härtefälle". На тях се предоставя преференциално разглеждане на приема. Един студент може да се счита за труден случай, ако страда от тежко заболяване или има увреждане; ако е в неравностойно положение (или е от семейство в неравностойно положение); ако частично е с германски произход, роден е извън Германия ("Spätaussiedler") и кандидатства в университет в страната по произход. Други условия, специални социални или семейни обстоятелства също могат да определят студента като труден случай. С изключение на тези случаи университетите не могат да дискриминират или предоставят преференциално разглеждане на лица на основата на раса, етническа принадлежност, пол или социална класа.

Опитът с подбора в Германия

Количествена промяна на лицата, които отговарят на критериите за висше образование и на първокурсниците

През периода 1950-2007 г. участието във висшето образование в Германия се увеличава от 117 хил. до 1,9 млн. Прекомерен растеж има през 1970 г. с удвояване на броя на студентите, но и през следващите години участието във висшето образование непрекъснато се увеличава. През деветдесетте години на миналия век се наблюдават промени в три аспекта. След падането на Берлинската стена и последвалото обединение на Източна и Западна Германия около 134 хил. студенти от Източна Германия се интегрират в тази система. От деветдесетте години насам общият брой на студентите

винаги надвишава броя на участниците в програми за професионално образование, което говори за трайната популярност на висшето образование и неговата изключителна роля в обществото на знанието.

Друга тенденция е бавният спад на броя на студентите след бързото разрастване на висшето образование през 1970 г. През новото хилядолетие броят на студентите отново нараства.

Броят на лицата, които отговарят на изискванията за висше образование, се удвоява от осемдесетте години насам и постоянно се увеличава през последните години, а през 2008 г. възлиза на повече от 440 хил. От всички лица, които имат право да следват, около 3/4 се възползват от него. Трябва да се отбележи, че нарастването на броя на първокурсниците се дължи на увеличаването на броя на отговарящите на условията за следване лица, а не на по-голямата готовност да се следва в университет.

Нарастване на нивото на участие на първокурсниците

Степената на участие на първокурсниците се увеличава от 2006-2009 г. с 23% до 422 700 студенти и дори надвишава върха от 2003 г. Най-голям дял първокурсници се обучават във висшите специализирани училища, където нивото на участие от 2006 г. насам се увеличава с 48 200 студенти. От 2006 г. броят на новорегистрираните студенти в университетите възлиза на 29 600.

Тласъкът в броя на първокурсниците във висшето образование се дължи на няколко фактора. От наблюденията на демографското развитие на Германия става ясно, че през последните години общият брой на 18-21-годишните се увеличава. Общото повишаване на участието в образованието обяснява защо все повече хора получават достъп до висше образование. Трябва да се има предвид, че от семестриалната 2008-2009 г. на професионалните академии в Баден-Вюртемберг се предоставя статут на висши специализирани училища. Освен това трите провинции (Саксония-Анхалт 2007 г.; Мекленбург-

Западна Померания 2008 г.; Саарланд 2009 г.) имат двоен випуск абитуриенти (doppelter Abiturjahrgang).

Така нивото на участие на първокурсниците надминава препоръчаната цел на ОИСР от 40% (през 2009 г. нивото на участие във висшето образование през първата година достига 43%). Увеличението на тази норма

подчертава факта, че Германия следва международните тенденции. В този контекст е важно да се уточни, че тази цифра не включва студентите, които са получили своите квалификационни степени за висше образование в чужбина (Bildungsausländer). Нивото на участие на тези, които завършват германската образователна система, е 34%.

Източник:

Selection and Matching in Higher Education. An international comparative study February 2011

http://www.utwente.nl/mb/cheps/publications/Publications%202011/C10HV101%20selection_final_report_2011.pdf

Я. Панова

ДАНИЯ

Системата на висшето образование в страната има бинарна структура, състояща се от университети и колежи. Университетите предлагат образователни програми в трите образователни степени. Министерството на науката, технологиите и иновациите е отговорно за сектора на висшето образование. През 2007 г. е приет Законът за университетите, който има за цел увеличаване на автономията на университетите. Подборът на студентите в Дания се координира посредством централна агенция за прием. Критериите са общи и специфични и се определят от факултетите в университетите, като се различават съобразно програмата и университета. Университетите определят свои собствени критерии с одобрението на министерството. Освен това, те вземат решение колко студенти да бъдат приети в техните програми, въпреки че министерството може да ограничава броя на студентите за някои образователни области. Висшето образование е безплатно за датските студенти и финансирането на университетите за тяхното обучение се осъществява посредством ваучерна система. Приемът на студенти се регулира чрез системите Квота 1 и Квота 2. Системата

Квота 1 означава прием въз основа на оценката от заключителния изпит при завършване на средното образование, докато системата Квота 2 е ориентирана към студенти с професионален опит. Някои университети имат механизми за "занижен" подбор на кандидатите за Квота 2. Основните проблеми, свързани с приема на студенти и степента на участието във висшето образование, се разглеждат в датската *Стратегия за учене през целия живот*, която е насочена към въпроси като недостатъчното разпространение на информация и прозрачност в предлаганите програми от институциите за висше образование, както и намеренията на правителството за увеличаване на общото ниво на участие във висшето образование.

Висшето образование в Дания

До 2007 г. в Дания има 12 университета, които се обединяват в осем университета по силата на Закона за университетите, приет същата година. Целта на сливанията е да се създадат нови и по-силни университети с по-добри образователни услуги като част от стратегията на датското правителство за глобализация. Понастоя-

щем пет от университетите предлагат широк кръг от образователни области, а три са специализирани: в областта на инженерните науки - Техническият университет на Дания, в информационните технологии - Университетът по информационни технологии и в областта на бизнес науките - Копенхагенското бизнес училище (CBS).

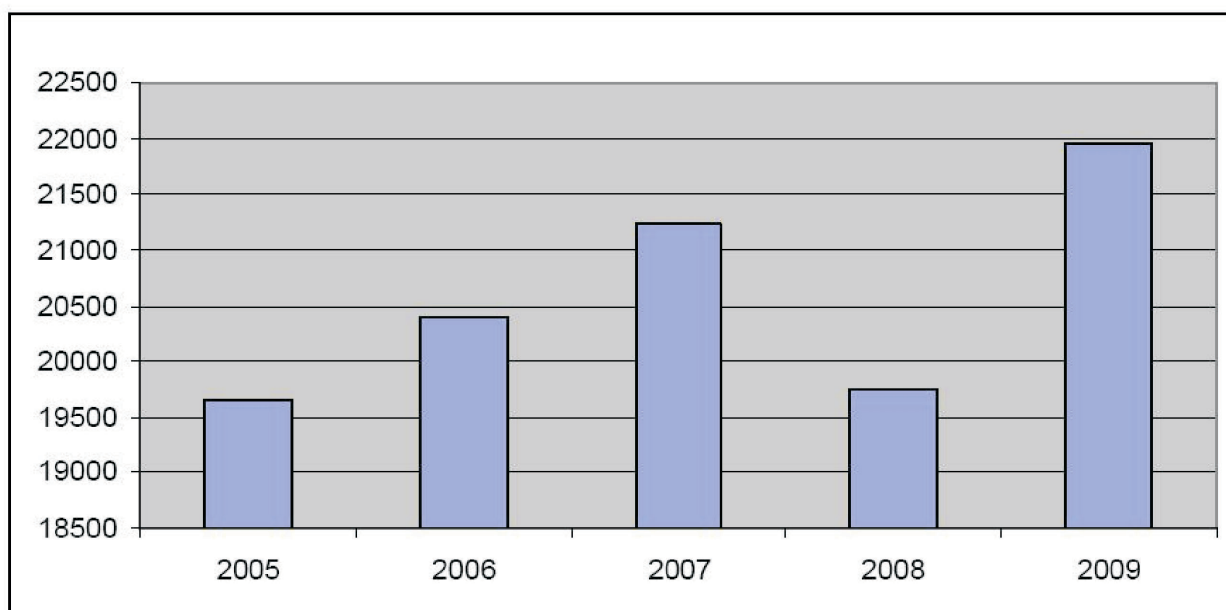
Университетите предлагат програми в три нива: образователно-квалификационна степен "бакалавър" (3 години), степен „магистър“ (Candidatus) (2 години), и докторска степен (3 години) - т.нар. дълъг цикъл на образование. Освен това те присъждат традиционната степен „доктор“ (dr. phil) след минимум 5-8 години индивидуална научноизследователска дейност. Университетските програми се основават на научни изследвания.

Публичното висше образование в Дания е безплатно, но е необходимо студентите да заплащат такси при полагане на изпитите. Изключение прави допускането до образователната система за възрастни, където студентите трябва да заплащат такси за обучение. Правителството финансира висшето образование въз основа на ваучерна система.

Грантовете се изчисляват върху регистрираната дейност на студентите, която се измерва с тяхното участие в курсове и изпити. Стойността варира в зависимост от предметната област и нивото на висшето образование. Чуждестранните студенти от страни извън ЕС трябва да заплащат такси за обучение освен ако те са постоянно или временно пребиваващи в Дания.

Броят на участващите във висшето образование е непостоянен през годините, въпреки че се наблюдава общо увеличение на студентите в бакалавърската образователна степен в университетите (вж. фиг. 1 и табл. 1). Традиционно датските ученици след завършване на средно образование навлизат на пазара на труда и едва по-късно започват висшето си образование. Тази тенденция се променя през последните години поради промяна на манталитета на абитуриентите, които вместо натрупване на професионален опит, желаят да придобият висша образователна степен колкото може по-рано. Друга причина могат да бъдат политическите стимули за студенти, които започват висше образование в рамките на две години след завършване на средното си образование.

Фигура 1. Изменение на броя на приетите в обучението за бакалавърска степен през периода 2005-2009 година

Източник: Статистическа агенция на Дания, 2010 г.

**Таблица 1. Брой на студентите според програмата за висше образование
2000-2005 година**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Брой					
Висше образование, общо	188,165	193,553	195,820	197,478	197,610	198,930
<i>Кратък цикъл на висше образование</i>	<i>19,384</i>	<i>19,784</i>	<i>18,658</i>	<i>16,937</i>	<i>16,990</i>	<i>18,508</i>
<i>Среден цикъл на висше образование</i>	<i>114,757</i>	<i>118,786</i>	<i>120,747</i>	<i>123,047</i>	<i>124,373</i>	<i>126,275</i>
Образование "професионален бакалавър"	65,493	67,439	69,159	69,625	69,591	68,512
Друг среден цикъл висше образование	1,804	1,754	1,697	1,701	1,695	1,632
Университетско бакалавърско образование	47,460	49,593	49,891	51,721	53,087	56,131
<i>Дълъг цикъл на висше образование</i>	<i>54,024</i>	<i>54,983</i>	<i>56,415</i>	<i>57,494</i>	<i>56,247</i>	<i>54,147</i>
Обща магистърска програма (candidatus)	22,065	20,444	18,630	16,863	13,821	10,803
Двустепенна магистърска програма (candidatus)	31,959	34,539	37,785	40,631	42,426	43,344

Механизми за подбор в Дания

Достъпът до висше образование в Дания е различен за всяка програма. Той се координира от националната **Система за координиран прием (Coordinated Enrolment System - KOT)**. Допускането до повечето учебни програми зависи от изпълнението на общи и специфични изисквания.

Общото изискване за прием в бакалавърска степен е успешното полагане на някой от изпитите за придобиване на квалификация във втория етап на средното образование:

- Зрелостен изпит за завършване на втория етап на средното образование (studentereksamen);
- Заключителен изпит след завършване на двугодишна програма във втория етап на средното образование, подготвяща за допускане до висше образование (The higher preparatory examination - HEF);
- Заключителен изпит при завършване на образованието в бизнес колежи (The higher commercial examination - HHX);
- Заключителен изпит при завършване на образованието в технически училища (The higher technical examination - HTX).

Специфичните изисквания се определят от Министерството на науката, технологиите и иновациите след препоръчането им от страна на университета. От кандидат-студентите може да се изисква да са завършили повече учебни предмети и на по-високи нива, за да посещават конкретна програма за бакалавърска степен и/или да положат практически изпит, определен от университета. Достъпът до програми в някои области като изкуство и музика изисква приеман изпит, въз основа на който се установява талантът на кандидата. Съгласно Закона за университетите и министерско постановление относно приема в бакалавърските и магистърските програми от 2009 г., допускането до бакалавърските програми изисква завършен втори етап на средното образование и способност на кандидатите да отговорят на специфичните изисквания за прием, както е посочено в министерското постановление за прием в университетите.

Изискванията за прием са изрично упоменати в описанията на учебната програма, както и в изискванията за прием на университетите. В някои бакалавърски програми е възможен алтернативен прием въз основа

на съответна образователна квалификация (обикновено степен професионален бакалавър) в съчетание с 2 или 3 години трудов стаж. Могат да се прилагат и допълнителни изисквания.

В Дания университетите са отговорни за регулиране на броя на студентите, в т.ч. на конкретния брой записани във всяка програма. Министерството на науката, технологиите и иновациите обаче може да определя максималния брой на студентите в конкретни образователни области. Освен това отделните институции могат да имат ограничен прием за определени области на обучение. В страната се използват две квоти за прием във висшето образование. Приемът в Квота 1 се основава на оценките и се администрира централно посредством уебсайта на КОТ. Минималното ниво на средните оценки, които са необходими за допускане по Квота 1, се определя от министерството и се публикува в ежедневници в края на юли. Приемът по Квота 2 зависи от редица други критерии като успех и професионален опит и се прилага директно от факултетите в университетите. Процедурата за прием след това може да включва мотивационно писмо и тест или интервю, както е в университетите в Аалборг, Архус и Университета на Южна Дания. През 2010 г. при подбора на студенти тези университети са използвали както оценките от завършване на средните училища, така и провеждането на интервюта. Обратната връзка от университетите по отношение на използването на интервюта е положителна. По мнение на представителството на Националния студентски съюз студентите, подбрани чрез интервюта, се справят добре в обучението си. Критериите при провеждане на интервюта се определят от университетите. Основанието за тяхното провеждане е да се получи по-добро съответствие между програмата на университета и желанието и възможностите на кандидат-студента. По време на интервюто академичният състав обсъжда с кандидата неговата/нейната мотивация да изучава конкретен предмет в дадения факул-

тет. Специфичните процедури за най-добро съответствие варират в различните факултети в зависимост от образователната област.

Друго често срещано изискване за чуждестранни кандидати, които желаят да изучават програмите, преподавани на датски език, е владеенето на езика (полага се тест на датски език като втори език).

В края на първото класиране в институциите за висше образование може да има свободни места. Списък със свободните места се публикува на интернет страницата на КОТ. Кандидат-студентите, които не са приети, имат право да обжалват.

През последното десетилетие съществува системата на кратък, среден и дълъг цикъл на програмите за висше образование. Увеличеното предлагане на професионално образование има за цел да удовлетвори нарастващия брой на студентите в страната. От 1990 г. Министерството на образованието има правомощия да ограничава достъпа до определени области на обучение, ако счете за необходимо, поради ограниченото търсене на висшисти. Въпреки това през 80-те и 90-те години в страната се осъществява най-свободният достъп до повечето програми за висше образование. За да бъдат приети в по-популярните области на обучение, студентите често са принудени да се преместят в други части на страната.

Въпреки сливанията на университети през 2007 г., географското разпределение на висшето образование е почти без промяна от 70-те години. По-голямата част от университетите са разположени в района на Копенхаген, а останалите - в по-големите градове в други части на страната като Архус, Одензе и Олборг. Най-голям е броят на студентите в района на Копенхаген. Там нивото на образование е по-високо, възможността за намиране на работа е по-голяма, а градският начин на живот е привлекателен за младите хора. В резултат на това средното ниво на оценките, необходими за прием в

популярните образователни програми, е най-високо в този район. Съществуват значителни различия в качеството на академичното образование на студентите в различните части на страната.

Политики относно подбора на студенти

Правителството стартира обширни реформи в образованието, които да допринесат за благосъстоянието в страната. Според Министерството на образованието те трябва да гарантират по-високо качество и по-добра съгласуваност в образователната система - от предучилищното до висшето образование, както и в сферата на образованието за възрастни и продължаващото обучение.

През пролетта на 2007 г. правителството изготвя доклад относно Стратегията на Дания за учене през целия живот като част от европейското сътрудничество в образованието. Това е дългосрочна стратегия, която се реализира в периода 2007-2012 г. и спомага за подобряване на качеството и капацитета на системата на образование, образованието за възрастни и продължаващото обучение. Сред основните правителствени цели в този доклад са повишаването на степента на участие във висшето образование, както и на насърчаването на младите хора да започват висше образование по-рано и да го завършват в срок.

В доклада са набелязани следните цели:

- Най-малко 50% от младите хора да имат висше образование през 2015 г.
- Качеството на програмите за висше образование в краткия и средния цикъл и университетските образователни програми да съответстват на най-добрите в света.
- Съдържанието на всички програми за висше образование да съответства на потребностите на обществото.
- Всички млади хора да получат образование в глобална перспектива.

- Младите хора да се насърчават да започват висшето си образование по-рано, а образователните програми да са организирани така, че забавянето да се сведе до минимум.

Стратегията за учене през целия живот има няколко насоки на действие:

- професионално ориентиране за бъдещи студенти;
- повишаване на съгласуваността и прозрачността на системата за висше образование;
- придаване на специално значение на признаването на предишно обучение.

Съгласно доклада ориентирането на младите хора за избор на образователни програми на всички нива на образователната система, които да съответстват на собствените им желания и способности, както и на потребностите на обществото от квалифицирана работна ръка, трябва да бъде повече професионализирано. Въпросът е как да се свържат различните нива на образованието. Освен това се обръща внимание на ориентирането относно възможностите в сферата на образованието за възрастни и продължаващото обучение за работещите. За групите, които имат най-големи затруднения за участие във висшето образование, трябва да се увеличат усилията в областта на ориентирането и консултирането на възрастни с помощта на редица нови инициативи.

Втората област за действие е подобряване на прехода между всички нива в системата на образованието и възможностите за трансфер на кредити, както и образователната система да бъде прозрачна и достъпна за всички. Това може да се реализира чрез подобряване на връзката между основното и първия етап на средното образование и образователните младежки програми, създаване на по-добри възможности за трансфер на кредити в системата на образованието, увеличаване на признаването на предишно обучение при възрастните и про-

гължаващото обучение и разработване на национална квалификационна рамка за учене през целия живот.

Правителството има за цел да се създадат по-добри възможности и всички лица да притежават знания, умения и компетенции, които да бъдат оценени и признати в рамките на образованието за възрастни и в системата за продължаващото обучение, независимо къде са придобити. По този начин се насърчава участието на възрастните в този образователен сектор, като се увеличават и възможностите им на пазара на труда. Необходимо е да се насърчава, особено чрез прилагането на законодателство в тази област, признаването на предишно обучение в сферата на образованието за възрастни и продължаващото обучение.

В Дания се използват различни механизми за разрешаване на проблема с възрастта на студентите и времето за завършване чрез създаване на стимули както за студентите, така и за университетите. На тези студенти, които кандидатстват в университетите веднага след завършване на средно образование, може да се добавят допълнителни точки към оценките от завършване на училище в Квота 1. Вторият механизъм е да се намали Квота 2 до 10%. Понастоящем се обсъжда механизъм студентите, които влизат в университета веднага след завършване на гимназия, да получат по-голяма подкрепа, отколкото тези, които влизат във висшето образование на по-късен етап от професионалния си живот.

Университетите се стимулират чрез финансови инструменти. Те получават по-голямо финансиране за един студент, ако той придобие образователната си степен в по-кратки срокове. В отговор на това университетите разработват нови политики. Те имат право да отстраняват студенти, които забавят завършването си с една година. В същото време университетите подписват договор с всеки студент за изготвяне на дипломна работа. Ако студентите

имат неуспешно положени изпити, те трябва да ги вземат в кратък период от време.

Опитът в подбор на студенти

Традиционно в страната студентите се дипломират на по-голяма възраст и тя се увеличава. Въпреки това изглежда, че тази тенденция се обръща с изключение на университетските бакалаври, където възрастта е постоянна. Възрастта на студентите намалява и техният манталитет се променя – те не желаят да забавят обучението си. В същото време системата за финансова помощ на студентите е такава, че те трябва да работят по време на обучението си, което удължава периода на дипломирането им. Само една трета от студентите се възползват от системата за студентско кредитиране, останалите работят, тъй като обикновено датските студенти не се подкрепят финансово от техните семейства. Те напускат рано дома на родителите си и започват да работят.

През 2005 г. възрастта на студентите, които са завършили кратък цикъл на висшето образование, е 25,8 години. Тя е незначително по-ниска отколкото през 2000-2001 г., когато е била малко над 26 години (табл. 2).

След лек спад през 2005 г. студентите, които са завършили програма за професионален бакалавър, са на възраст 27,3 години, докато студентите в университетските бакалавърски програми са по-млади с малко повече от 2 години, или са на 25,2 години. В университетското обучение за бакалавърска степен 74% от студентите се очаква да завършат образованието си. Таблица 2 (по-долу) показва, че броят на отпадналите от университетските бакалавърски програми, както и броят на студентите, които са завършили образователната степен, слабо нараства. Като цяло броят на студентите в университетските бакалавърски програми се увеличава с 14% между 2005 и 2008 г.

Таблица 2. Завършили и отпаднали от университетските бакалавърски програми (в абсолютни стойности)

	2000	2005	2006	2007	2008
Завършили обучението за бакалавърска степен	8 441	10 612	10 666	11 820	12 153
Прекъснали обучението за бакалавърска степен	4 387	4 907	4 392	4 771	4 986

Източник: Дания във факти и цифри, 2009 г.

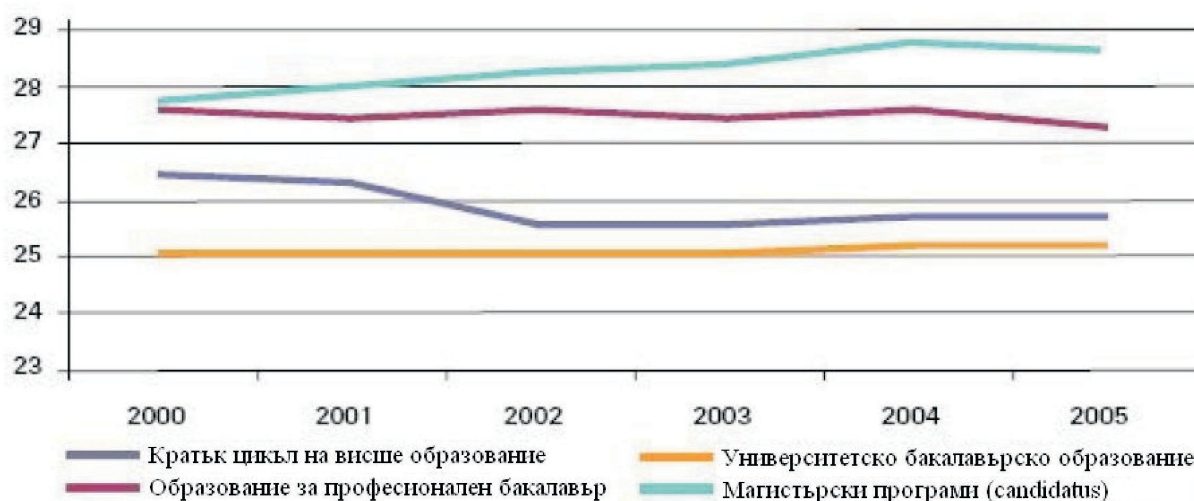
Според Министерството на образованието (2009) всеки втори студент, който прекъсва обучението си в университетска бакалавърска програма, започва друго образование в срок до 27 месеца. В тази група малко повече от половината от студентите започват друг цикъл висше образование, най-вече програма за професионален бакалавър.

През периода 2000-2005 г. студентите в магистърските програми като цяло са малко по-възрастни при дипломирането си. Възрастта на завършващите нараства от 27,8 години през 2000 г. до 28,6 години през 2004 г. През 2005 г. възрастта при дипломирането леко спада до 28,5 години.

програми са приети – дали в първата, или в последната. При кандидатстване те имат право да избират 10 програми. Повечето кандидат-студенти не използват всички възможности за избор на програми.

Работодателите са силно заинтересовани от съкращаване на времето за дипломиране и навлизане на пазара на труда на студенти с по-добра квалификация и образователни степени. Политиците правят опити да отговорят на потребностите на работодателите чрез въвеждането на редица стимули в университетите, за да се съкрати времето за придобиване на образователна степен.

Фигура 2. Средна възраст на завършващите висше образование

Източник: Министерство на образованието, 2010 г.

Годишният прием варира, тъй като много зависи от броя на кандидатстващите през дадена година в конкретна област на обучение в определен университет. През 2010 г. около 30% от кандидат-студентите не са приети. Въпросът е в коя от избраните

Допускането до висше образование понастоящем е гореща тема в политическите дебати в Дания. Всички заинтересовани страни - политиците, студентските съюзи, управителните органи на университетите и работодателите, имат твърди пози-

ции по този въпрос. Политиците и работодателите изразяват становището да се съкрати времето за завършване на образователна степен, тъй като това носи ползи на икономиката и по-бързо се произвеждат висшисти за пазара на труда. Вниманието на пазара на труда е насочено повече към добрата квалификация на завършилите и един от начините, чрез който политиците отговарят на това, е въвеждането на по-високи входящи оценки за достъп до висше образование и предоставяне на стимули за тези, които са приети за студенти до две години след завършване на средното образование. Според Студентския съюз в Дания понастоящем най-големият дебат, свързан с приема на студенти, са предложените промени да се намали Квота 2 от 40% до 10% и да се

повишат входящите оценки за прием на студентите за Квота 1, тъй като това има определени последици за ученето през целия живот. Опасението е, че тези промени все по-често изключват кандидатите в по-зряла възраст. Това може да доведе до дискриминация спрямо тези кандидат-студенти от семейства с по-ниски доходи, които са склонни да работят по-дълго време след завършване на средното си образование, а не да влязат направо във висшето образование. Студентите се опасяват още, че нарастващото значение на оценките от училище принуждава учениците с много висок успех да влязат в най-конкурентните програми по право и медицина само защото имат отлични оценки, а не защото са избрали програми, които биха искали да изучават.

Източник:

Selection and Matching in Higher Education. An international comparative study February 2011

http://www.utwente.nl/mb/cheps/publications/Publications%202011/C10HV101%20selection_final_report_2011.pdf

Л. Рачева

ФИНЛАНДИЯ

Висшето образование във Финландия

Финландската система на висшето образование е двоишна (бинарна) и се състои от университети и политехнически висши училища (университети за приложни науки). Мисията на университетите е да провеждат научни изследвания, въз основа на които да предоставят университетско и следдипломно образование. Мисията на политехниките е да осигуряват образование, което отговаря на нуждите на пазара на труда. Освен това те провеждат научна и изследователска дейност, която подкрепя обучението и насърчава регионалното развитие. Според новия Закон за университетите, приет от парламента през юни 2009 г., финландските университети са независими корпорации съгласно публичното право, а два от тях са основани в съответствие с частното право (Закон за фондациите). Университетите действат в новата си форма от 1 януари 2010 г. Техните функции са изградени върху свободата на образованието и научните изследвания и университетската автономия.

Традиционният университетски сектор се състои от многофакултетни университети, технологични университети, бизнес училища и художествени академии, като всички те извършват научни изследвания, предлагат обучение за бакалавър и магистър, базирано на проучвания, и присъждат докторски степени. Освен това университетско образование се достъпва в Националния колеж по отбрана.

Всичките университети в страната са държавна собственост и се финансират предимно от държавния бюджет, поради което не се налага студентите да плащат такси за обучение.

През 2005 г. във финландското висше образование се реализира двустепенната структура и се въвежда европейската система за трансфер на кредити (ECTS). Бившата магистърска степен се разделя на бакалавърска (180 ECTS кредита) и магистърска степен (160-300 ECTS кредита).

Общият брой на студентите в университетите през 1961 г. е 23 500, докато през 1986 г. той вече е 93 800. Броят на студентите във висшето образование е нараснал значително след въвеждането на бинарния модел. През 2005 г. нивото на участие във висшето образование е доста високо - 40%.

Според Финландската статистика през 2009 г. в университетското образование се обучават общо 168 500 студенти. Това е с 2,7% повече в сравнение с 2008 г. През 2009 г. най-голям брой студенти учат в областта на науката и технологиите, природните и хуманитарните науки. Делът на жените от всички студенти е 54%, а от новоприетите студенти - 56%.

Механизми за подбор на студенти във Финландия

Описание и история на подбора

Заявленията за кандидатстване в университетите се обработват от интернет

Брой на новите студенти и общ брой на студентите в университетите във Финландия

Година	Нови студенти общо	Нови студенти мъже	Нови студенти жени	Студенти общо	Студенти мъже	Студенти жени
2009	20 169	8 963	11 206	168 475	78 292	90 183
2008	19643	8643	11 000	164 068	76 392	87 676
2006	20 150	8 763	11 387	176 555	81 508	95 047

Източник: Education 2009. Statistics Finland

базирана платформа на Министерството на образованието. Тази онлайн Съвместна национална система за кандидатстване (функционираща всяка година през март и април и през септември) е основният път за кандидатстване в до четири различни образователни програми на един кандидат и е безплатна.

Критериите за прием и самият процес на прием, както и приемните изпити и интервюта се определят от отделните университети. Те вземат решение за специфичния прием на студентите в съответствие със заложените в съгласувания планиран брой на образователните степени. Той се определя в процеса на преговори между Министерството на образованието и университетите. Университетите могат да определят квоти за определени студенти. Прилага се принципът на ограничения прием (*numerus clausus*), според който всяка година се определя броят на наличните места във всички области на обучение. Университетите използват различни видове критерии за приемане на студентите, тъй като кандидатите са повече, отколкото са наличните места. Студентският прием може да се основава на оценките в зрелостното свидетелство и на удостоверението за завършен втори етап на средното образование заедно с резултатите от приемния изпит, което е най-честата процедура; само на резултатите от приемния изпит; само на оценките от зрелостното свидетелство или на удостоверението за завършен втори етап на средното образование.

Освен това в някои области като обучение на учители може да се поставя допълнителен акцент върху професионалния опит, изследванията, практическото обучение и др. Тестове за прием се разработват от съответния университет, факултет или департамент, за да се оцени мотивацията на кандидатите и пригодността за съответната област. Тестовете често се основават на задължителен материал, който обикновено е съдържателен. Целта на тези тестове е да се установи мотивацията на сту-

дента да продължи следването. Възможно е да се провеждат и интервюта или изпити по специфични предмети и кандидатите да бъдат задължени да демонстрират своите умения (например в художествени академии). Ролята на интервюта в по-голяма степен е да се провери мотивацията, индивидуалността и съответствието на даден студент с определена програма например обучение на учители или по психология. Студентът се интервюира от академичния състав, който също може да заема административни длъжности в държавата. В случай на обучение на учители като в Университета в Турку, практикуващ учител от училище е поканен да участва в провеждането на интервюто. Студенти без сертификат за матура обикновено се приемат въз основа на приемен изпит.

Финландският зрелостен изпит осигурява общото право за прием във висшето образование. Същата право дават *International Baccalaureate (IB)*, *European Baccalaureate (EB)* и изпитите *Reifeprüfung*. Кандидатите с придобита политехническа степен, професионална квалификация след средното образование или поне тригодишна професионална квалификация също участват в общия прием за висше образование. Университетите могат да приемат кандидати и на други основания, за които преценяват, че имат необходимите знания и умения, за да завършат следването. Повечето нови студенти са положили зрелостни изпити. Лицата, които са получили образованието си в друга страна, могат да бъдат допуснати, ако тяхната квалификация съответства на установените изисквания за университетското обучение в същата страна.

Университетите си сътрудничат в организирането на студентския прием по различни начини. В областта на инженерството и архитектурата се прилага съвместна система за подбор, т.е. съвместен приемен изпит, в три технологични университета и два технологични факултета в мултидисциплинарни университети. Всичките изпъл-

зват еднакви критерии за подбор и еднаква форма за кандидатстване. Налице е също така сътрудничество между университетите в областта по биологията, езиците, началната и предучилищната педагогика, медицината и икономиката. Социалните и хуманитарните науки са познати със своята децентрализация и не си сътрудничат. В същото време те са областите, които са много популярни сред по-възрастните студенти.

Съществуващото законодателство осигурява гъвкави пътеки, водещи до висше образование. Един студент е подходящ за университетско образование, ако университетът признава, че той разполага с достатъчно знания и компетенции, независимо от неговото предходно образование. Законодателството също така дава възможност за гъвкавост при признаване и валидиране на предишно обучение. Студентите могат въз основа на решение на университета да получат право за следване в друга образователна институция във Финландия или в чужбина. Това важи също и за обучение, придобито извън формалната образователна система. Инициативата за признаване на предишно учене трябва да идва от студента и той също носи отговорност за предоставяне на доказателства в подкрепа на искането. Индивидуалните учебни планове все повече се използват. Акредитацията на предишно обучение във връзка с тези планове се основава на дискусиите между преподавател и студент.

Историческо развитие

След Втората световна война принципът *numerus clausus* се използва във все повече области на следване. Във Финландия броят на кандидат-студентите винаги е бил по-голям, отколкото са местата в университетите. Въпреки че през последните години образователната политика е насочена към бързо увеличаване на броя на местата във висшето образование, приемът в университетите не е станал по-лесен за кандидатите. През осемдесетте и деветдесетте години на миналия век във финландските уни-

верситети се приема приблизително един на всеки четирима кандидати. Според някои данни понастоящем една трета от кандидатите стават студенти в университетите.

По мнението на експерти целите и реториката за "равноправие" дават път на нови видове амбиции. Вярата в инвестирането в човешкия капитал придава закономерност на образователната визия, предлагаща широка експанзия на висшето образование и образованието за възрастни. Създателите на образователната политика в началото на века предвиждат две трети от тази възрастна група да постигнат по-висока образователна степен с идеята Финландия да се превърне в най-високо образованата страна в света.

Политики за подбор на студенти

Настоящите приоритети в областта на висшето образование във Финландия са очертани в петгодишен план на правителството за Развитие на образованието и научните изследвания. Фокусът на политиката за периода 2007-2012 г. е поставен върху равните възможности за образование, високото качество на образованието и научните изследвания, както и достъпа до квалифицирана работа. Следвайки политическите насоки за превръщане на Финландия в основана на знанието конкурентоспособна икономика, през 2009 г. е приет новият Закон за университетите. Той се фокусира главно върху въпросите за управлението и университетската автономия.

Тенденцията от последните 30 години за увеличаване на автономията на висшите училища се запазва. Законът за университетите предвижда университетски сливания с цел намаляване на припокриванията на програмите.

Освен това обучението без такси продължава да преобладава във финландското висше образование.

Достъпът до финландската система на

висше образование все още е силно конкурентен и конкуренцията не намалява през годините дори и с разширяване на системата на висшето образование поради бинарното разделение. При приема в университет се запазва т. нар. "тесен вход". Няма специални разпоредби за специфичните студенти или студентски групи. Отсроченото образование се превръща в хроничен проблем на финландската система за висше образование поради тази висока конкуренция. Въпросите за отлагане на образованието и дипломирането са разгледани от специална министерска комисия.

Комисията предлага да се реформира достъпът на студентите във висшето образование. Тя изпраща предложение за промяна на министъра на образованието и науката. То има за цел да ускори прехода от средно към висше образование и да улесни тези, които кандидатстват за първи път. Комисията предлага подбор на студентите главно въз основа на резултатите от зрелостния изпит или свидетелството за професионална квалификация и отделен подбор за тези, които вече са получили достъп до висши училища. Най-важното е, че тя предлага до 2013 г. да започне да се прилага квотна система за две групи – за завършващите средно образование сега и за придобилите вече право на достъп до висше училище.

Основните предложения включват:

- Разделяне на кандидатстващите за първи път от кандидатите, които вече са били допуснати до висше образование от съвместната селекция, с цел увеличаване на ефективното използване на наличните студентски места.
- Националната селекция за университетите и тази за политехническите училища трябва да се обединят в една система.
- Предсказуемостта и прозрачността на критериите за подбор са важни и поради това висшите училища трябва да публикуват предварително оценките, които се изискват за прием без конкурсен изпит.
- Вместо до конкретни предмети, сту-

дентите трябва да бъдат допуснати до по-големи звена от областта на образованието като например факултет. Това ще направи предлагания избор на специалности по-разбираем.

- Средните училища трябва да предлагат консултиране, ориентирано към постигане на конкретни цели; всички завършващи училище трябва да имат план за по-нататъшно следване.
- Ученето през целия живот е много важно. Трябва да бъде възможно да се кандидатства за влизане във висшето и професионалното образование на всички етапи от живота и с различна квалификация.

Финансирането на висшето и професионалното образование трябва да бъде по-тясно обвързано с качеството, ефективността и резултатите. Това ще насърчи институциите да въведат процедури за обучение, които дават възможност на студентите да завършат в нормативното време. Ако предложението се реализира, навлизането на младите хора на пазара на труда ще се ускори най-малко с две години.

Опитът с подбора във Финландия

Високата степен на университетската автономия във Финландия и традиционната децентрализация на процеса за прием на студентите прави много трудна промяната на ситуацията, както е предвидено в политическите предложения. Единственият начин министерството да повлияе на процеса е чрез процедурите на договаряне при обсъждане на бъдещото финансиране и резултатите на отделните университети.

Въпреки предложенията на министерството за опростяване на критериите за прием, като се поставя по-голям акцент върху оценките от матурите в училище, академичната общност твърди, че това не е достатъчно, за да се установи мотивацията и способността на учениците да учат в дадена програма. Позицията на университетите е

да се запазят допълнителните приемни изпити, както и други гъвкави механизми за студентски подбор, използвани в системата.

Проучванията показват, че във финландското висше образование обемът на кандидатстващите далеч надхвърля броя на наличните места. През 2004 г. се отбелязва, че въпреки масовизацията на висшето образование, възможността за влизане в университет е останала поне толкова трудна, както в началото на осемдесетте години на миналия век. През 2008 г. гимназистите, които не са кандидатствали за висше образование, са 30%, 35% са приети да следват във висшето образование (30% от тях в университет), а една трета не са приети. Възможностите варират значително в зависимост от областта на следването и региона на университета. Например в областта на изкуствата делът на приетите е под 1%, по биология - 10%. В областта на природните науки и инженерството въпросът е дали могат да се запълнят учебните места, тъй като там няма достатъчно подходящи кандидати.

Както е отбелязано в информацията за прием на националния уебсайт, поради ограничения брой на учебните места, определени годишно в рамките на програмата за дадена квалификационна степен, процедурата за подбор на студентите може да бъде доста конкурентна и понякога дори добър кандидат може да се окаже сред недопуснатите. Националната интернет страница за прием предупреждава учениците и техните родители за тази конкуренция. Както отбелязват експертите, броят на кандидатите за дадена година е три пъти по-голям от броя на завършващите средно образование в същата година.

Финландската система за подбор на студенти дава възможност за обжалване. Студентите могат да обжалват пред факултета, ако не са доволни от приема в конкретен департамент. Ако това не е достатъчно, тогава те имат право да се обърнат към съда. Повечето от обжалваните случаи се срещат в силно конкурентни специалнос-

ти като например биология, медицина, право.

През деветдесетте години на миналия век и началото на 2000 г. нивото на отпадането на студентите във финландската образователна система бавно намалява и в момента делът му е около 10% от студентите. Трудно е да се оцени реалният размер на отпадналите студенти, тъй като някои от тях работят, спират да учат за известно време и после пак продължават. Горната оценка е осреднено ниво, като се взема под внимание броят на студентите, които не са регистрирани за дадена година. Във Финландия в действителност не съществува понятието „отпаднал студент“, тъй като студентът, след като веднъж получи място за обучение, има неограничено право да учи. Очаква се това да се промени от 2012 г., когато влизат в сила измененията на Закона за висшето образование от 2005 г. и времето за дипломиране се ограничава до 5 + 2 години.

Нормалното следване е 5 години, средното време до придобиване на ОКС е 6 години (бакалавърска и магистърска). Проблемът с продължителността на обучението е студентската заетост. Половината от студентите във Финландия работят по време на следването, така че на практика те учат при непълно натоварване. Според финландски експерт студентите трябва да работят, тъй като студентският заем не е достатъчен за издръжка. Освен това те все по-често не искат да вземат заеми предвид днешните несигурни за икономиката времена.

Мнение на заинтересованите страни

Според експерт по университетски прием настоящата обща система за кандидатстване на наскоро завършилите средно образование и за студентите в по-зряла възраст препречва пътя на младите студенти. Летвата е толкова висока по отношение на някои учебни програми, като например право, че бъдещият студент не може да очаква да влезе в университета без предварителна

сериозна подготовка и допълнителни частни уроци извън училище. Друг проблем, свързан с приема е, че поради високата конкуренция за студентски места наскоро завършилите средно образование се плашат от кандидатстването. Те не кандидатстват, тъй като знаят, че не са готови поради все по-високите изисквания.

Националният студентски съюз критикува политиката на правителството, тъй като според него наблягането на резултатите от матурата в средното училище не показва мотивацията на студентите да се развиват в конкретна университетска специалност. Като цяло дори и специфичните изпити в университетите не показват мотивация. Освен това студентите критикуват сложната система за индивидуално обучение. Индивидуалното обучение не се практикува в отдалечени географски райони и в по-малко популярните и по-малко конкурентоспособните дисциплини. Въпреки това най-голямото оплакване от студентските съюзи е, че влизането в университетска учебна програма отнема три години. Тези кандидати, които кандидатстват след две и три години и най-накрая влязат в някоя програма, заемат мястото на наскоро завършилите средно образование. Последната критика от синдикатите е, че някои професионални съюзи, лекарски и адвокатски, правят разчетите за необходимия брой завършили студенти, от които професията им се нуждае през следващите години. Студентите считат, че в това има конфликт на интереси. Професионалните сдружения не се интересуват от увеличаване на конкуренцията в своята област, затова подават към министерството нисък брой завършващи, от които се нуждаят. Освен това кандидатите са против изискването да класират желаните си специалности във формулярите за кандидат-

стване на интернет платформата за прием, тъй като това ограничава техните предпочитания в заключителния етап на приема, който се провежда шест месеца по-късно (и през това време те могат да се променят). Студентите одобряват интервюта и другите процедури в някои дисциплини, като например педагогическите специалности, които помагат да се установи мотивацията на ученика и съответствието между програмата и ученика.

Националният студентски съюз е съгласен с предложенията на министерството за реформиране на националната платформа за прием. Броят на програмите, между които може да се избира, е много голям. Целта на политиката за намаляване на броя на програмите от 2013 г. се приветства от учениците. Те са съгласни, че консултирането в училищата следва да бъде засилено.

В заключение финландският казус показва, че гъвкавите механизми за студентски подбор като интервюта са предпочитани от студентите и от университетите в страната. Въпреки че е усилие, което поглъща време на академичния състав в университетите, процедурата помага да се определи доколко един студент е подходящ за определена програма, мотивацията на студентите, както и дали личността на един студент е в съответствие с бъдещата професия.

Във финландския случай е трудно механизмите за подбор на студенти да се съотнесат към крайните данни, тъй като отпадащите студенти не са лесно проследими. Освен това финландските студенти най-често работят по време на образованието си, като по този начин времето за получаване на образователна степен традиционно е по-дълго, и това не е непременно свързано с липсата на мотивация или други подобни фактори.

Източник:

Selection and Matching in Higher Education. An international comparative study February 2011
http://www.utwente.nl/mb/cheps/publications/Publications%202011/C10HV101%20selection_final_report_2011.pdf

Н. Колева

ШВЕЦИЯ

Висшето образование в Швеция има единна структура, в която образованието и изследователската дейност се провеждат в държавни институции. През последните две десетилетия системата за висше образование се разширява. Структурата на образователните програми в страната е специфична. Освен редовните програми за обучение университетите предлагат различни самостоятелни курсове. В резултат на т. нар. „правило 25/4“ и фиксирането на мястото за прием на възрастни кандидати се отбелязва значително нарастване на броя на „възрастните студенти“, които имат различен житейски и професионален опит. През 2006 г. на половината от всички кандидати за висше образование са предложени места в образователните програми. През последните години като сериозен проблем се отчита натрупването на по-млади кандидат-студенти, което се дължи на провежданите политики и на огромното разнообразие от критерии за прием. Това довежда до промяна на изискванията за прием с цел да се увеличи броят на скоро завързващите училища под 25-годишна възраст, като се дава по-малка тежест на практическия опит и се осигурява възможност на учениците от втория етап на средното образование да полагат национален тест. Квотите за чуждестранни студенти са във фокуса на дебатите относно начина на тяхното разпределение.

Висшето образование в Швеция

Висшето образование в Швеция се предоставя в 14 държавни университета, 23 университетски колежа и 15 частни висши училища. Основната разлика между университетите и университетските колежи е в това, че университетите предлагат по-широк спектър от специалности, както и програми за следдипломно обучение в една или няколко области.

Висшето образование в Швеция в исто-

рически план е разделено в четири направления: университети, колежи, институти и професионални училища. Законът за висшето образование от 1977 г. обединява тези четири вида институции в една обща система за висше образование, което означава, че всички те се администрират от Министерството на образованието и науката. Всички аспекти от планирането на образователните програми се контролират от един национален орган – *Националният борд на университетите и коледите*. Утвърдени са детайлните условия и принципът на ограничения прием (*numerus clausus*) във висшето образование. Повечето дисциплини имат специални изисквания за предварително придобити знания по определени предмети.

Съгласно Закона за висшето образование от 1993 г. институциите за висше образование получават пълна автономия от страна на държавата. Това означава, че те контролират собствените си ресурси, организационния си модел и управлението си. Националният борд на университетите и коледите е премахнат и са създадени *Националната агенция за висше образование*, длъжността *канцлер* и *Апелативната комисия за висше образование*. По този начин университетите имат по-голяма свобода да създават свои собствени образователни програми, предоставяйки по-голям избор на студентите.

Законопроектът за висшето образование от 2004 г. променя структурата на образователните програми във висшите училища, като се преминава от два към три цикъла на обучение от 2007 г. и се въвежда нова кредитна система на висшето образование. Тя се прилага от всички институции за висше образование.

Структурата на образователните програми е много специфична. Освен редовните учебни програми, университетите пре-

доставят голям избор от самостоятелни свободно избираеми образователни курсове. Има много възможности за хората, които искат да се образуват или да придобият професионална квалификация. Съществуват и програми за дистанционно обучение, като повечето от тях са свободно избираеми.

Системата за висше образование в страната се разраства. Увеличаването на броя на студентите от 275 800 през 1999 г. на 340 049 през 2003 г. е значително, след което малко намалява до 320 036 през 2006 г. и отново се увеличава до 360 993 през 2009 г. Нарастването през 2009 г. се отнася предимно за бакалавърската и магистърската степен. Според Доклада за висшето образование от 2010 г. съответните възрастови групи бележат своя връх за същата година. Най-високият брой приети кандидати от 94 000 е отчетен през 2008-2009 г., което е ръст от 8% в сравнение с предходната академична година. От тях 70 000 са от Швеция и 24 000 са чуждестранните студенти. Студентската мобилност показва значително нарастване на броя на пристигащите студенти от други страни по европейски и двустранни програми.

Процедури за прием

Описание и история на приема

Приемът на студенти се извършва от институциите за висше образование и се администрира от националната университетска система на интернет адрес www.studera.nu. От началото на учебната 1993-1994 година всички институции сами определят броя на студентите, които да бъдат приети, и изискванията за прием. Те са общи или специфични. Кандидат-бакалаврите трябва да покриват общите изисквания, които са еднакви за всички курсове и програми. Това се постига чрез успешното завършване на една от няколкото форми на средното училище или при навършването на 25-годишна възраст с поне 4 години практически опит макар и на непълнен работен ден. Всички студенти е необходимо да владеят швед-

ски и английски език на нивото на учениците от втората година на последния гимназиален етап.

Общи изисквания за прием се прилагат също и за курсове и програми за магистърска и докторска степен например като необходима квалификация. За да се възползват студентите от обучението си, много курсове и програми имат допълнителни специфични изисквания под формата на оценки или други квалификации.

Тъй като във всички учебни дисциплини броят на кандидатите надвишава този на свободните места, процедурата за подбор е необходима. С изключение на курсовете и програмите по приложни и сценични изкуства се използват едни и същи критерии за подбор на студенти за бакалавърските програми. Кандидатите се класират по бал, образуван от окончателните оценки в училището или по резултата от националния тест за проверка на знанията (**SSAT**). Разработването и реализирането на този изпит се ръководи от Националната агенция за висше образование, която е публична организация, ръководеща висшите училища. Поне една трета от кандидатите трябва да бъдат одобрени на базата на окончателните им оценки от училището и поне една трета – според резултатите им от националния тест SSAT. Той се провежда два пъти годишно от всички институции за висше образование и оценката от него е валидна пет години. SSAT изпълнява ролята на стандартизирани специални изисквания за прием. Те се отнасят за знанията, придобити от един или няколко курса в гимназиалното училище. За професионалните степени има стандартизирани изисквания, определени от Националната агенция за висше образование.

Някои дисциплини като медицината, изкуствата и учителските професии изискват от студентите, освен дипломата и оценката от теста за проверка на способностите, полагане на специални тестове. Практическият опит и предишното образование са предимства.

При наличие на много кандидати-студенти с равни резултати, подборът може да се осъществи по полов принцип. Ако това е невъзможно, необходимо е да се използват допълнителни тестове. От 2003 г. се прилагат квоти по пол, а понастоящем се използват и квоти за чуждестранни студенти.

Университетите и университетските колежи имат правото да определят критериите за подбор на до 10% от свободните места за нови студенти в образователните програми. Те могат да въвеждат различен набор от критерии за прием или да разпределят местата по различен начин на подбор в специфичните програми след одобрение от Националната агенция за висше образование.

Критериите могат да включват: оценки на учениците от училищата, предварително завършена курсова работа, съставяне на образци, интервюта и специално създадени тестове за прием. За курсовете по един предмет студентите директно подават молба до институцията, която искат да посещават. За другите програми заявленията се подават по електронен път в Националната служба за достъп до висше образование.

Въпреки, че всяка институция за висше образование определя броя на местата в отделните дисциплини, правителството въвежда таван на държавните субсидии и определя местата с държавно финансиране въз основа на броя на студентите. Ако се надвиши таванът, институцията няма да получи никакво финансиране. Правителството също така определя целите на някои степени в ограничен брой програми.

В периода 2005-2008 г. е определена целта на степените в областта на инженерните науки, медицинските сестри и учителските професии.

Историческо развитие на приема

Принципът на ограничения прием (*numerus clausus*) е валиден за университетското образование от 1977 до 1993 г. През 1993 г. правителството премахва централизираното взимане на решенията за допус-

кане до висше образование. За първи път висшите образователни институции са свободни да определят сами своите критерии за прием или да координират усилията си с други институции посредством национална агенция. Също така на тях е предоставено и правото да решават какъв брой студенти да приемат. Въпреки, че индиректно са ограничени чрез прилагането на прием, базиран на формула, институциите могат да приемат повече студенти, отколкото са държавно финансираните места, ако гарантират качество на образованието.

През 1970 г. за първи път са приложени специалните разпоредби за „зрелите студенти“ над 25 години. Целта на тези разпоредби е да се увеличат възможностите за образование на учениците, които не са се възползвали от разширяването на гимназиалната училищна система. С въвеждането на правило „25/4“ и с фиксирането на образователните места за възрастни кандидати правителството е уверено, че системата за висше образование е напълно безпристрастна и в съответствие с цялостните структурни промени в сектора на висшето образование. Резултатът от тази политика е нарастването на броя на „възрастните студенти“ с различен житейски и професионален опит. Общият брой на студентите в системата за висше образование показва незначителни изменения.

С нарастването на броя на студентите през 90-те години се създава известно напрежение поради бавните темпове на увеличаване на физическия капацитет на образователните институции. В началото на периода на приблизително половината от всички кандидати са предложени места в обучителните програми. През 1998 г. се отчита спад в съотношението до малко повече от 40% от кандидатите. По данни на Националната агенция за висше образование през 2006 г. дялът на приетите студенти достига до 55%.

Политики за подбор на студентите

В Закона за висшето образование, Наредбата за висшето образование и норма-

тивните документи, издавани от Агенцията за висше образование, са заложили националните предписания за прием на студенти. Те се прилагат подробно главно за записаните студенти за бакалавърски курсове и програми в университетите. За магистърските и докторските програми предписанията не са толкова изчерпателни.

В приетия Закон за висше образование през 2001 г. се поставят въпросите за достъпа, ученето през целия живот, професионалните програми и степени, информационните и комуникационните технологии. Основната цел на закона е да се увеличи набирането на студенти и създаването на нови пътеки във висшето образование. Една от задачите е 50% от студентите в съответния випуск да се обучават във висшето образование преди да навършат 25 години. Според изменения в Закона за висшето образование се създава приемна комисия, чиято първа задача е да стимулира дейностите по набирането на студенти в университетите и колежите.

Според доклада на Центъра за образователни политики във висшето образование (CHEPS) конкуренцията за образователни места се увеличава, което води до струпването на по-млади кандидати от групата на „възрастните студенти“. По повод опасенията за нарастващия дисбаланс, изискванията за прием се коригират, за да се повиши дялът на скоро завършилите гимназисти. Правителството си поставя нова цел – увеличаването на броя на приетите гимназисти под 25-годишна възраст да достигне 50%. От 90-те години правителството цели да не се отдава голяма тежест на практическия опит, а да се позволи на гимназистите също да бъдат допускани до националния изпит SSAT. Според статистическите данни от 2001 г. броят на новоприетите студенти над 25-годишна възраст продължава да расте и през 90-те години, но с по-бавни темпове. Нарастването е главно в броя на жените между 25 и 35 години.

Опитът на Швеция В подбора на студенти

Броят на студентите във висшето образование е променлива величина поради икономически и демографски причини. На участието във висшето образование се отдава голямо внимание от страна на законотворците.

Във висшето образование се въвеждат алтернативни пътища, чиято цел е увеличаване на разнообразието сред студентите. Кандидат-студентите вече могат да бъдат приети по оценката от националния тест SSAT, като не се изисква диплома за средно образование.

Основната тенденция относно разнообразието сред студентите се откроява по отношение на приема на завършилите гимназисти, които са приети във висше образование, в сравнение с „възрастните кандидати“ над 25 години. Поради специфичното законодателство през предишните години балансът между тези две групи се измества към „възрастните студенти“.

Друга важна тенденция е използването на критерии за баланса между половете. Тя е насочена към балансирано участие на двата пола. От всички кандидати през есента на 2009 г. жените са 57%, а мъжете 43%. За сравнение през 2008 г. стойностите са съответно 59% и 41%. В различните дисциплини съотношението между мъжете и жените е различно. От приетите през учебната 2006-2007 година в техническите специалности броят на жените е 1328, а на мъжете е 1843, докато в хуманитарните науки жените са 5818 а, мъжете – 3707.

Постепенно се увеличава и броят на чуждестранните студенти. От националната статистика се вижда плавно нарастване през годините от 7121 студенти през 1999 г. до 16 754 през 2009 г. Студентите, които напускат страната, за да се обучават в други държави, през 1999 г. са 6513 а през 2009 г. - 7329. Според Националната агенция за висше образование има съществено повишение от 45% на кандидатите за международни магистърски програми. Броят

на кандидатите в класиранията за международните курсове и програми (предимно бакалавърско обучение) е три пъти по-голям в сравнение с 2008 г.

Процентът на приетите студенти зависи от това колко голям е общият брой на кандидатите през съответната година, както и от търсенето и популярността на всяка дисциплина или програма. За всяко образователно място се състезават между 4 и 5 кандидати в зависимост от дисциплината. Сега конкуренцията е малко по-голяма сред скоро завършващите училище. Ако кандидатът не е доволен от приемния резултат и процес, той може да подаде жалба до университетската комисия по приема. Ако не е удовлетворен от процеса на обжалване, той може да се обърне към Националната апелативна комисия.

Гледната точка на заинтересованите страни

Тъй като инструментите за подбор на студенти са различни по своите характеристики, мненията се разделят по отношение на това кой от тях е най-подходящ. Някои мнения са в подкрепа на използването на оценките от училище, докато други предлагат стандартизирани тестове или други форми на оценяване. Изследователите обсъждат дали нивото на валидност на избраните инструменти е достатъчно добър критерий за определянето на инструмента, който да се използва. Дори ако предполагаемата валидност е висока, това не означава задължително, че инструментът е подходящ. Освен това, ако системата е отворена за стратегии (както е в Швеция – наличието на два инструмента дава възможност за стратегии), „умните“ ученици ще намерят тези възможности и ще бъдат успешни, когато ги допуснат до висшето образование.

Програма за равенство на половете

Правителството планира да разгледа предложение за премахване на квотите по пол, въведени през 2003 г. Дебатът е предиз-

викан от последните случаи, в които жени дават на съд университети за дискриминация, тъй като мъжете имат предимство при приема. Във връзка с половата дискриминация има два известни примера, при които е отказан достъпът на жени до конкурсна програма поради квотата по пол, използвана от университетите. През 2008 г. Университета на Лунд е изправен пред съдебен процес от страна на 31 жени за дискриминация, тъй като дава предимство на мъжете при приема в програмата по психология. Този проблем е очевиден предимно в специалностите стоматология, ветеринарни науки, медицина и психология.

Според министъра на висшето образование сегашните правила дават напълно несправедлив резултат. През последните години почти изцяло от жени е делът (95%) на тези, които са работили усилено, за да влязат в мечтаната програма, но не са могли заради своя пол. Вследствие на това, че жените имат по-добри резултати от мъжете, в клауза от законите за висшето образование се дава предимство на кандидатите от мъжки пол. Според нея квотите по пол трябва да се използват за избор на кандидатите при еднакви други качества. Този регламент има променлив ефект, тъй като по програмите, доминирани от мъжете, системата не работи по същия начин, защото има по-малко кандидати за тези дисциплини.

Прием на чуждестранните студенти

Напоследък възниква и друг протест срещу политиките за допускане, свързан и с квотите за прием на международни студенти. Отбелязва се, че тази политика, целяща да им помага, на практика пречи за тяхното приемане. Новата система за квотите разделя всички кандидати в две групи – шведски и чуждестранни. Това означава, че чуждестранните студенти не се оценяват само въз основа на техните квалификации.

От академичната 2010 година правителството дава възможност на шведските студенти да получат по-високи оценки,

ако завършат курсове за напреднали преди приемането им в университет. За да са конкурентоспособни чуждестранните студенти, е въведена нова система за квотите. Според нея местата в университетите се разпределят в зависимост от това колко са чуждестранните кандидати за всеки отделен предмет. Предметите, които привличат по-голям брой чуждестранни кандидати, имат възможността да приемат пропорционално голяма част от тях. Това е отговорът на университетите в Швеция на недоволството на чуждестранните студенти. В Университета на Лунд например е създадена специална комисия, която да прегледа всички програми, които не са привлекли чуждестранни студенти. Разгледани са 75 случая, в които е отказан достъпът на чуждестранни студенти заради системата за квоти. Правителството реагира официално на този дебат. Националната агенция за висше образование заключава, че системата регулира броя на чуждестранните студенти в страната. Комисията разследва последици от системата за квоти за дисциплините по медицина и психология, като решава, че новите правила за прием противоречат на европейските и скандинавските споразумения. Според представител от Националната агенция за висше образование на Швеция наличието на специална квота не е в съответствие с международните споразумения и това не е справедлив начин, по който да се третира кандидатите. През 2010

г. министърът на висшето образование и науката призовава да се разследва системата за квоти.

Приемът в университет е важна тема в политическите дебати в Швеция. Промената на системата през 2006 г. от консервативното правителство дава предимство на квалификациите за сметка на практическия опит. Промените, позволяващи на учениците да вземат повторно училищните изпити, за да подобрят оценките си, водят до тяхното силно повишаване, което не е позитивен знак за университетите. Прекратяването на допълнителния кредит за практически опит може да възпрепятства побора на добри студенти в специфични области като например медицинските сестри. Съчетаването на студентите с програмите не се постига лесно.

Използваната система за квоти и противоречията, свързани с тях, показват на политиците, че трябва да бъдат внимателни при въвеждането на квотите по възраст, националност и пол за специфичните видове студенти. Затрудненията, пред които са изправени абитуриентите в Швеция, показват как различията в критериите за допускане на различните групи ученици (например скоро завършващите училище и възрастните студенти) водят до натрупване на определени групи, което евентуално може да доведе до проблеми на пазара на труда.

Източник:

Selection and Matching in Higher Education. An international comparative study February 2011
http://www.utwente.nl/mb/cheps/publications/Publications%202011/C10HV101%20selection_final_report_2011.pdf

В. Пенеф

ЯПОНИЯ

В Япония гоставчици на висше образование са университетите, двугодишните колежи, известни като *junior colleges*, и техническите колежи. Над 80% от тези институции са частни и имат решаваща роля за увеличаване на достъпа до висше образование в страната. Университетите и *junior colleges* са автономни при определяне на процедурите за прием на студенти. За достъп до националните и публичните университети кандидатите трябва да преминат през двоен подбор: национален централен изпит (National Centre Test - **NCT**) и приемни изпити, създавани и администрирани от всяка институция. **NCT** дава на университетите еднаква начална отправна точка за оценяване на кандидатите, изискванията за достъп до висше образование, които се прилагат в голяма степен и от частните институции. Основният дебат в Япония се води около приемните изпити, тяхната стойност и цел, тъй като при тях конкуренцията е толкова голяма, че изразът „изпитен аг“ се използва често в японското общество. В действителност неуспехът при кандидатстване в предпочитаната институция е много вероятен, затова и повечето от кандидатите се явяват повторно на изпит след една или няколко години подготовка (практика известна като Ронин статут).

Препоръките от средните училища също имат важна (и все по-нарастваща) роля. Съществуват два типа препоръки – „отворена“ препоръка (използва се от всички средни училища) и „сертифицирана“ препоръка (използва се от училища, които определени университети избират да сертифицират). Като цяло висшето образование в страната може да се раздели на три групи университети – с висока селективност, средно конкурентни и неконкурентни (т.нар. „F-rank“).

Висшето образование в Япония

През 2010 г. в страната живеят приблизително 127 млн. души, като 98,5% от тях

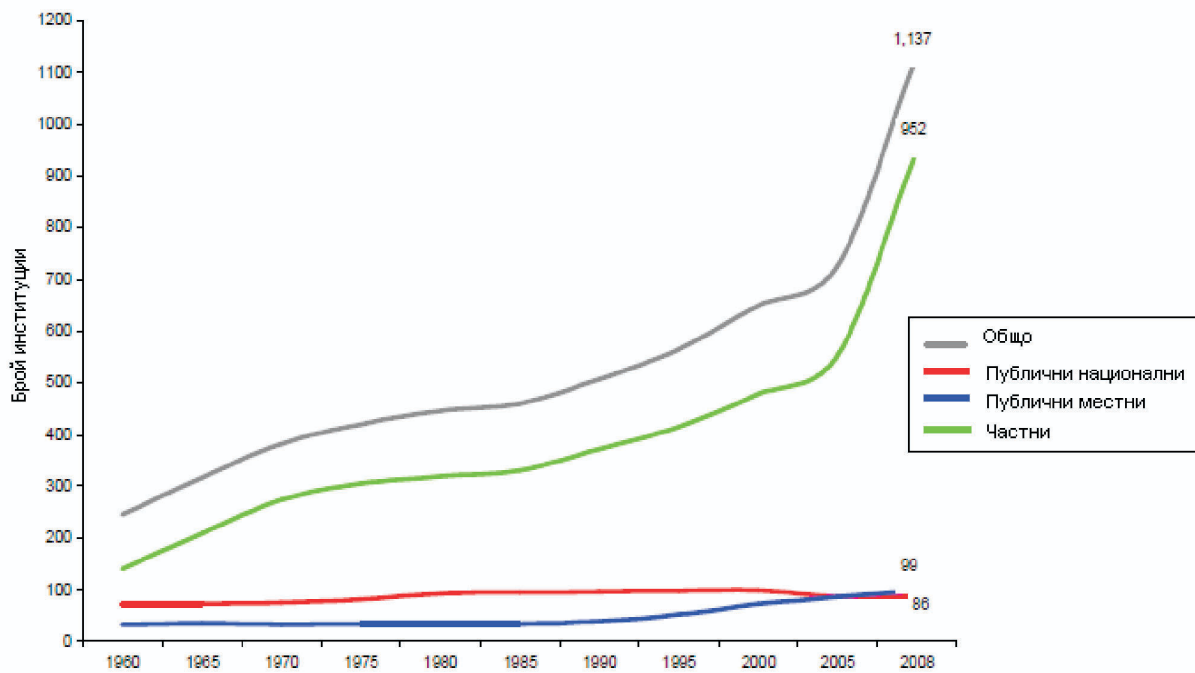
са японци. Развитието на съвременното висше образование в Япония започва с откриването на Токийския университет през 1887 г. (по-късно Кралски университет на Токио). През 60-те и началото на 70-те години на миналия век се появяват частните университети, а през 2004 г. след реформа в образователната система университетите придобиват статут на национални, като получават правна идентичност и по-голяма автономия.

Днес висшето образование в страната започва след 12-годишно обучение в училище, шест от които са средно образование (три години първи етап и три години втори етап). Университетите предлагат професионална степен (2 години), бакалавърска степен (4 години), магистърска степен (2 години) и докторска степен (5 години). *Junior colleges* предлагат „асоциирана степен“ (Associated Degree) (2 години), а техническите колежи осигуряват специализирано петгодишно обучение. Въпреки това, тъй като студентите могат да кандидатстват в технически колежи при завършване на задължителното образование на 15-годишна възраст (т.е. след първи гимназиален етап), представените по-долу данни не обхващат тези институции.

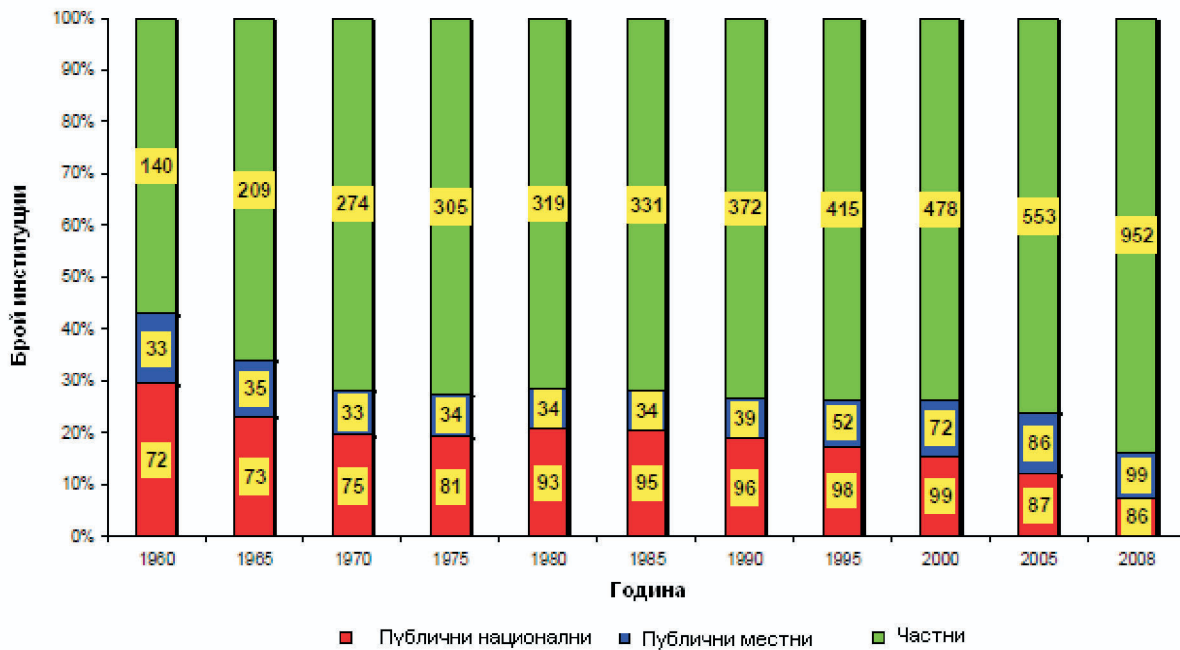
Броят на частните институции за висше образование е по-голям от този на университетите. Публичните университети се разделят на национални или местни, според това кой е субектът, който ги основава. Частните институции за висше образование се основават от образователни корпорации. През последните пет десетилетия те бележат относителен и абсолютен ръст. През 2008 г. над 80% от всички висши учебни институции (университети и *junior colleges*) са частни (графика 1 и 2).

Частният сектор силно допринася за масовизацията на висшето образование. Графика 3 показва нарастването на участието в националното висше образование след

Графика 1. Тенденции в развитието на университети и junior colleges според техния статут (1960-2008)

Графика 2. Относителен дял на университети и junior colleges от общия брой на институциите през периода 1960-2008 година

(в жълто е посочен броят на институциите)

Графика 3. Брой на студентите във висшето образование през периода 1960-2008 година и дял за всеки вид институция през 2005 и 2008 година

1960 г., съпоставяйки информацията с процента на студентите в частните институции през 2005 и 2008 г.

Механизми за подбор в Япония

Достъп до висше образование в страната

Япония е много взискателна към процеса за достъп до висше образование, който се базира главно на приемния изпит. Университетите и *junior colleges* са автономни при определяне на своите собствени процедури за прием на студенти. Те могат да решават дали да се съсредоточат върху оценки, есета, интервюта, практически умения и др. Като цяло политиката за достъп до висше образование все повече се стреми към диверсификация на процедурите и инструментите за подбор на студенти. През 1984 г. министър-председателят на страната създава *Национален съвет за образователна реформа (Rinjiyoikushingikai)* с цел всеобхватно преразглеждане на образователната система на Япония. До момента правителството активно насърчава политиката на диверсификация на приема в университетите.

Достъпът до национални и други публични университети се различава от този в частните университети и кандидатите преминават през двоен подбор, състоящ се от:

- национален тест (NCT), създаден от *Националния център за приемни изпити за университети (National Centre for University Entrance Examinations - NCUEE)*;

- приеман изпит, изготвен и администриран от институцията, в която се кандидатства.

NCUEE се състои от стотици професори от национални, местни и частни университети. Националният тест (NCT) се провежда със съдействието на университетите през месец януари преди завършване на средното образование. Чрез него се оценяват основните учебни резултати на кандидат-студентите в различни предметни области след завършване на средното образование. Университетите използват резултатите от този изпит според собствените си критерии за преценка на възможностите и пригодността на кандидатите за висше образование.

След NCT кандидатите могат да положат приеман изпит, администриран от университета, в който кандидатстват. Учителите от средното училище използват оценката от NCT, за да съветват своите ученици в кой университет да кандидатстват въз основа на вероятността им за приемане. Този процес е изключително важен в Япония – репутацията на учителя е заложена, ако прекалено много от неговите ученици се провалят на приемния изпит. Специфичните изпити за даден университет включват тестове, кратки отговори на въпроси или разсъждения върху даден въпрос (есе). В зависимост от областта, в която искат да специализират, кандидат-студентите полагат изпит по повече от един предмет. Подборът на студенти се осъществява от университет-

ски преподаватели, като се прилагат допълнителни методи за проверка (например интервюта или есета).

Докато гържавните университети са длъжни да взимат предвид NCT, то частните са свободни да прилагат различни процедури за подбор, като обикновено те предлагат няколко начина за прием, допълващи NCT (например препоръки, специални политики и изпити за студенти, решили да продължат своето образование след прекъсване, и директен прием на кандидати от т.нар *feeder schools* – елитни училища, „захранващи“ специфични университети или области на обучение. Въпреки съществуващите различни системи за проверка обаче, основният метод, по който работят повечето частни университети, е само чрез един изпит, като много от тях използват също NCT (през 2008 г. те са 467).

Приемането на студенти чрез препоръка е алтернативна система, опитваща се да компенсира прекомерното използване на обобщените резултати от NCT. Университетите могат да предлагат място на студентите с достатъчен бал от всички оценки от средното образование.

Системата за прием на студенти чрез препоръка обикновено включва интервю с кандидата и представяне на есе, но всеки университет сам решава какви умения трябва да се оценят. Като цяло се проверява мотивацията за обучение в университета и минималната грамотност, необходима за учене. Тази система има за цел да даде възможност на студентите, чиито GPA² от средното образование не им дава възможност да кандидатстват съгласно масовите критерии.

Съществуват два типа препоръки, които могат да се използват:

- отворена препоръка (*Kobo Suisen*) – използва се от всички училища;
- сертифицирана препоръка (*Shiteikou Suisen*) – използва се само от средни училища, които отделни университети избират да удостоверят въз основа на признати пос-

тижения на учениците. С други думи, ако гелът на студентите с ниски оценки или отпадащи по време на първата учебна година е твърде висок според стандартите, определени от университета, то сертифицирането може да бъде оттеглено.

Трябва да се отбележи, че възможността за прием чрез препоръка е по-голяма, отколкото чрез изпит, но по този начин таксите за обучение са по-високи.

Проблемите около подбора и диверсификацията са тема на дебат в продължение на години. Докато през 60-те години на миналия век достъпът до университетите е главно чрез централен прием изпит, то днес кандидат-студентите избират алтернативни начини. Счита се, че около 40% от тях се приемат чрез препоръки, а 10% се приемат от отдела за признаване (Admission Office) на университета чрез процедура, наречена "A.O. admission".

През годините Министерството на образованието одобрява по-разнообразни механизми за подбор на студенти, отразяващи целите и характеристиките на университетите и техните факултети, както и специфичността на различните учебни области, оценявайки широк спектър от възможности, наклонности и други черти на кандидатите.

Възможно е да се разграничат три типа напускане до висше образование:

- напускане според общата процедура за подбор на кандидат-студенти (NCT);
- напускане чрез препоръка;
- напускане чрез процедура "A.O. admission", включваща мотивационно есе.

Дебати и опит при процедурите за подбор в Япония

Общественото мнение (главно това на родителите) е неодоимото спрямо стриктността и начина, по който се използва на-

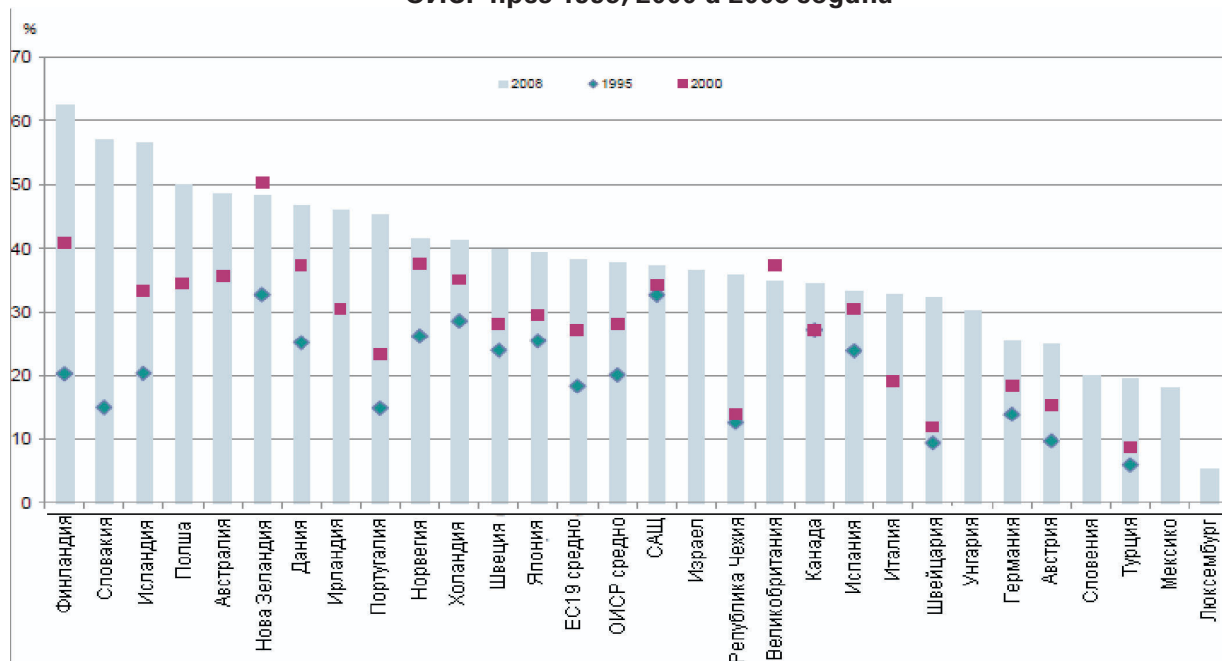
² Среден успех от средното образование (Grade Point Average)

ционалният тест, но въпреки това елитните институции за висше образование все още силно разчитат на него. Вероятността кандидат-студентът да не бъде приет в желаня от него университет или колеж е много голяма и затова често се налага той да се явява втори път след една или няколко

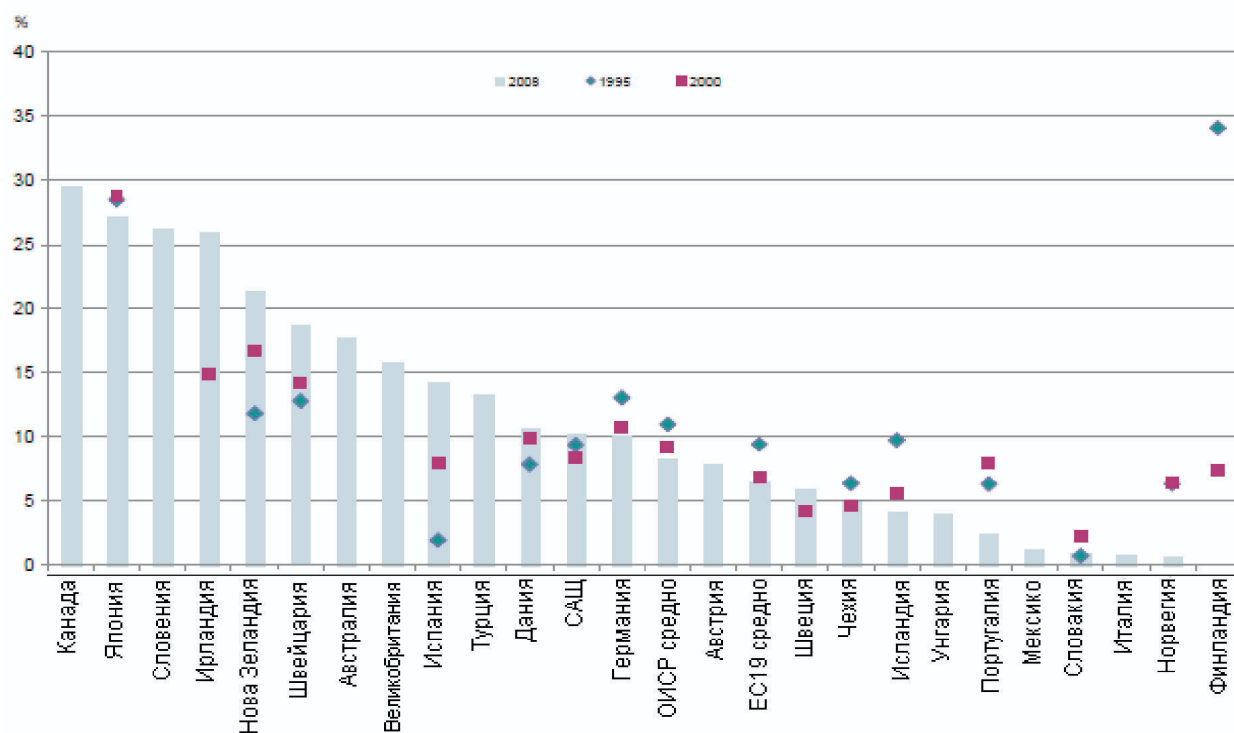
години самоподготовка или чрез частно подготвително училище.

На графика 4 и 5 може да се види, че според данните на ОИСП като цяло Япония се представя добре по отношение на дела на завършилите висше образование. Завършили-те висше образование ниво А (ISCED 5A) са

Графика 4. Дял на завършилите висше образование ниво А (ISCED 5A) в страните от ОИСП през 1995, 2000 и 2008 година

Графика 5. Дял на завършилите висше образование ниво В (ISCED 5B) в страните от ОИСП през 1995, 2000 и 2008 година

39,4% (при средна стойност за ОИСП 37,7%), а завършилите висше образование ниво В (ISCED 5B) са 27,7%, което значително надвишава средното ниво за ОИСП (8,3%).

В заключение може да се обобщи, че системата за допускане до висше образование в Япония е силно йерархична и избирателна и това по никакъв начин не помага на кандидат-студентите да направят най-добрия из-

бор къде да продължат своето образование. Докато гържавата насърчава диверсификацията чрез въвеждането на по-занижени критерии за прием (препоръки, A.O. admission), съществува опасност те да се превърнат в лесен начин за кандидатстване от учениците с по-ниски оценки, като се избягва напрежението от приемните изпити.

Източник:

Selection and Matching in Higher Education. An international comparative study February 2011

http://www.utwente.nl/mb/cheps/publications/Publications%202011/C10HV101%20selection_final_report_2011.pdf

М. Луканов

НОВИ ИНФОРМАЦИОННИ ПРОДУКТИ НА НАЦИД

ВРЪЗКАТА МЕЖДУ ТРУДОВИЯ ПАЗАР И ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В СТРАНИТЕ ОТ ЕС -

реферативен обзор, 49 стр., 15 изт.

Представени са основните аспекти на публикувания през декември 2010 г. доклад на Европейската образователна мрежа Eurydice „Нови умения за нови работни места - европейските политически инициативи“. В него са отразени актуалните европейски инициативи в подкрепа на трудова заетост чрез образование и обучение.

СТРУКТУРА НА УПРАВЛЕНИЕ, МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА СЕКТОРА ЗА УЧЕНЕ НА ВЪЗРАСТНИ -

реферативен обзор, 82 стр., 30 изт.

Разгледани са политическите рамки, законодателството, осигуряването на качество и контролът на системите за обучение на възрастни в редица европейски страни. В обзора е включена информация за Австрия, Германия, Гърция, Дания, Естония, Ирландия, Латвия, Полша, Румъния, Словакия, Финландия, Франция, Холандия и Чехия.

УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ (ЕВРОПЕЙСКИ ДОКУМЕНТИ) - реферативен обзор, 24 стр., 30 изт.

Резюмирани са някои от основните документи на ЕС, отнасящи се до ученето през целия живот. Включени са: Меморандумът за непрекъснатото образование на ЕК по образование, Брюксел 2000; Препоръката от 2008 г. на Европейската Комисия за ключовите компетентности; Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот (ЕКР); Програмата „Учение през целия живот“; стратегиите за учене през целия живот; Нови умения за нови работни места; Стратегията „Европа 2020“; Стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („ЕСЕТ 2020“) и Комюникето от Брюж за засилване на европейското сътрудничество в областта на професионалното образование и обучение за периода 2011—2020 г.